

's-Hertogenbosch Stoofstraat 3-13

Bouwhistorische verkenning

ing. A.G. Oldenmenger
M.L.J. Bimmel

December 2005
BAAC rapport 05.149

BAAC bv

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie
Cultuurhistorie

's-Hertogenbosch Stoofstraat 3-13

Bouwhistorische verkenning

ing. A.G. Oldenmenger
M.L.J. Bimmel

December 2005
BAAC rapport 05.149

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie
Cultuurhistorie

BAAC bv

Colofon

ISBN: 90-5985-361-X

Redactie: M.L.J. Bimmel
ir. R.J.W.M. Gruben
Teksten: ing. A.G. Oldemenger
Fotografie: M.L.J. Bimmel
ing. A.G. Oldemenger
Veldwerk: M.L.J. Bimmel
ing. A.G. Oldemenger

Copyright: Gemeente 's-Hertogenbosch / BAAC bv, 's-Hertogenbosch.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Gemeente 's-Hertogenbosch en BAAC bv te 's-Hertogenbosch.

BAAC bv

Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie.

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Bergsingel 81-85
7411 CN Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 618 430
E-mail: deventer@baac.nl

Afb. 1 De Stoofstraat vanuit het oosten gezien. Rechts op de foto de gevelwand met daarin de panden Stoofstraat 3, 5, 7-9 en 11-13.

Inhoud

1	Algemeen	5
2	Historische inleiding	7
3	De beschrijving van de panden	9
3.1	Stoofstraat 3	9
3.1.1	Het interieur en de zijmuren	10
3.1.2	Het exterieur	14
3.1.3	De balklagen en de kapconstructie	17
3.2	Stoofstraat 5	20
3.2.1	Het interieur en de zijmuren	20
3.2.2	Het exterieur	27
3.2.3	De balklagen en de kapconstructie	29
3.3	Stoofstraat 7-9	31
3.3.1	Het interieur en de zijmuren	31
3.3.2	Het exterieur	36
3.3.3	De vloeren, balklagen en de kapconstructie	36
3.4	Stoofstraat 11-13	37
3.4.1	Het interieur en de zijmuren	37
3.4.2	Het exterieur	44
3.4.3	De vloeren, balklagen en de kapconstructie	45
3.5	Het achterhuisje van Snellestraat 14-16	47
3.5.1	Het interieur en de zijmuren	47
3.5.2	Het exterieur	49
3.5.3	De balklagen en de kapconstructie	49
4	De bouwgeschiedenis van de panden	50
4.1	Stoofstraat 3	50
4.2	Stoofstraat 5	50
4.3	toofstraat 7-9	50
4.4	Stoofstraat 11-13	51
4.5	Het achterhuisje van Snellestraat 14-16	51
5	De geïntegreerde bouwgeschiedenis	61
6	Documentatie	62

Afb. 2 De gevels van de panden. Van rechts naar links Stooftstraat 3, 5, 7-9 en 11-13.

Afb. 3 Een afbeelding uit het gevelboek van 's-Hertogenbosch.

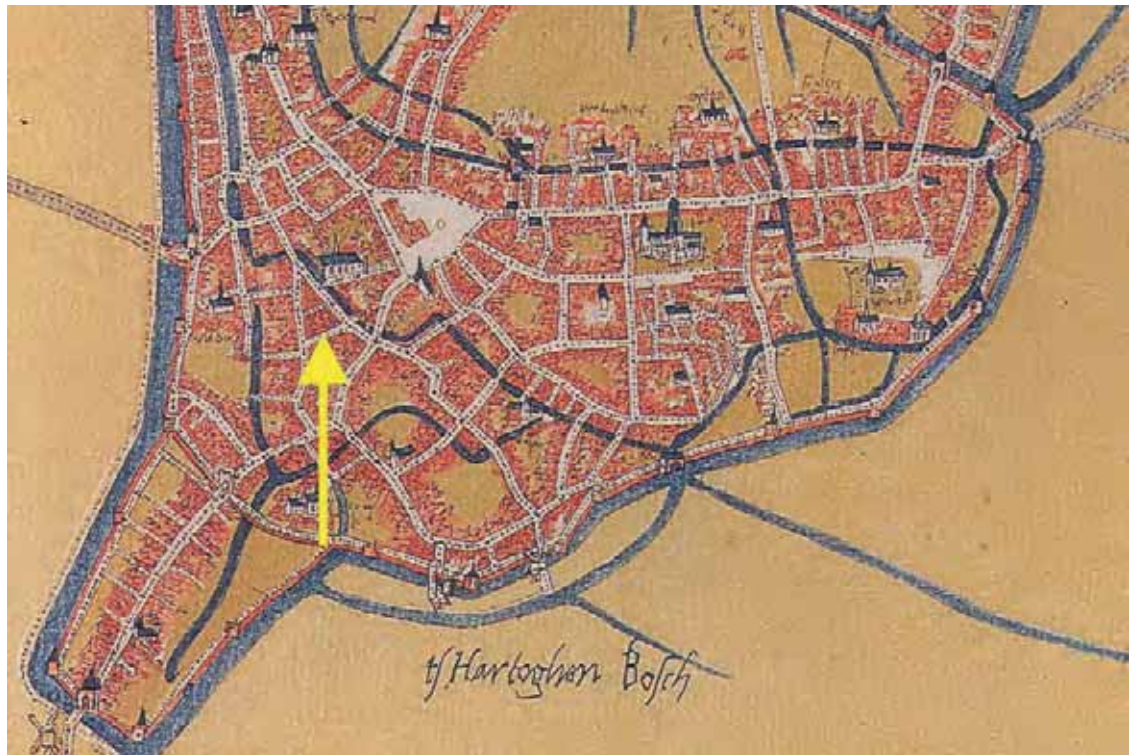
1 Algemeen

De Stoofstraat is een oost-west georiënteerde straat die is gelegen tussen de Postelstraat en de Snellestraat, ten zuidwesten van de Markt in 's-Hertogenbosch. De straat is aan weerszijden voorzien van aaneengesloten huizen met voornamelijk negentiende-eeuwse gevels en met zadeldaken waarvan de nok haaks op de rooilijn is gelegen. De panden hebben veelal een begane grond en twee verdiepingen. Het beeld van de noordelijke gevelwand wordt mede bepaald door de vier aan elkaar grenzende panden Stoofstraat 3, 5, 7-9 en 11-13. Het pand Stoofstraat 15 is in de jaren zestig van de twintigste eeuw gesloopt, waardoor een ontsluiting van het terrein achter de panden aan de Stoofstraat werd gerealiseerd. Dit terrein is na de sloop van een groot aantal panden aan de Snellestraat aanzienlijk vergroot. In 2004 is op dit binnenterrein door BAAC, in opdracht van de gemeente 's-Hertogenbosch, een archeologisch onderzoek verricht. Hierbij zijn onder meer beerputten en fundamenten van verdwenen bebouwing aan de Snellestraat, de Stoofstraat en het Begijnstraatje in kaart gebracht.

Het huidige aanzien van de panden Stoofstraat 3, 5, 7-9 en 11-13, wordt bepaald door de voorgevels die in de tweede helft van de negentiende eeuw zijn verrezen. Het bouwhistorisch onderzoek, dat in opdracht van de gemeente 's-Hertogenbosch door BAAC is uitgevoerd, moet uitwijzen of de gebouwen een oudere oorsprong hebben en zo ja, hoe deze oudere bebouwing zich heeft ontwikkeld tot de huidige situatie. De reden van het onderzoek is het besluit om de panden Stoofstraat 3 en 5 te slopen om hierna nieuwbouw te plegen. Het onderzoek heeft dan ook deels het karakter van een sloopdocumentatie. Al de panden zijn zorgvuldig opgemeten en uitgetekend. Naast plattegronden zijn van ieder pand een langs- en een dwarsdoorsnede uitgewerkt. Vooral de koppeling van de dwarsdoorsneden heeft bijgedragen aan het inzicht in de bebouwingsgeschiedenis van de panden.

Het veldonderzoek in de gebouwen heeft vooral plaats gevonden in de periode waarin slopers de panden ontdeden van binnenwanden, plafonds en andere interieurafwerkingen. Binnen het kader van het onderzoek was het mogelijk om plaatselijk (dat wil zeggen op die plekken waar bouwsporen werden vermoed) vloerdelen te verwijderen en muren van pleisterlagen te ontdoen. Expliciet dient vermeld te worden dat de gevels en de muren slechts plaatselijk zijn ontleisterd en dat van gehele ontleistering geen sprake is geweest. In het pand Stoofstraat 7-9 bleven twintigste-eeuwse beklampingen behouden. Hierdoor zijn daar niet alle bouwsporen geïnventariseerd.

Afb. 4 Een gedeelte van de kaart van Jacob van Deventer waarbij de gele pijl de bebouwing aan de Stooftstraat aangeeft.

Afb. 5 Een detail van de kopergravure Sylva Ducis Gallis Bois le Duc German s'Hartogen Bos, in 1657 uitgegeven door J. Janssonius met daarin het bouwblok geaccentueerd. De Stooftstraat is aan de bovenkant van het bouwblok gelegen.

2 Historische inleiding

Hoewel historisch onderzoek geen deel uitmaakte van dit onderzoek is er toch voor gekozen om beschikbare bronnen zoals historische kaarten, oude foto's en de archieven van de afdeling Bouwhistorie, Archeologie en Monumentenzorg van de gemeente 's-Hertogenbosch te raadplegen. In deze inleiding wordt de ontwikkeling van het bouwblok op basis van kaartmateriaal weergegeven.

Eén van de oudste kaarten van 's-Hertogenbosch is de kaart van Jacob van Deventer. Op deze kaart die omstreeks het midden van de zestiende eeuw is vervaardigd, heeft het bouwblok al haar huidige vorm. Helaas zijn op de kaarten van Van Deventer alleen de verdedigingswerken en de prominente gebouwen van de stad in detail weergegeven, zodat over het type bebouwing in het bouwblok geen uitspraken is te doen. Ten westen van het bouwblok, dat aan alle vier de zijden bebouwd lijkt te zijn, is de Snellestraat met de naastgelegen Dieze zichtbaar.

Enkele decennia later, omstreeks 1588, wordt door Braun en Hogenberg een plattegrond van de stad gemaakt. De geproduceerde kopergravure *TsHertogenbosch* laat aan de noordzijde van de Stoofstraat vier panden zien. Drie van deze panden zijn met de voorgevel gericht op de Stoofstraat, de vierde is gericht op de Postelstraat. Op de kopergravure *Sylva Ducis Gallis Bois le Duc German sHartogen Bos*, in 1657 uitgegeven door Johannes Janssonius, is de situatie omstreeks 1645 weergegeven. De situatie, waarvan een detail is weergegeven, is identiek aan de situatie op de kaart van Braun en Hogenberg; drie panden gericht op de Stoofstraat en één op de Postelstraat.

De eerstvolgende kaart die van belang is voor de ontwikkeling van de bebouwing in het bouwblok, is de kadastrale kaart van omstreeks 1832. Deze kaart geeft op gedetailleerde wijze aan de noordzijde van de Stoofstraat vier panden op even diepe percelen weer die zijn ingesloten door een pand gericht op de Postelstraat en een pand gericht op de Snellestraat. De vier panden vertonen overeenkomsten door de

Afb. 6 Een detail van de kadastrale kaart van 1832 waarin de panden Stoofstraat 3 tot en met 13 zijn uitgelicht en het bouwblok is geaccentueerd.

Afb. 7 Een detail van de kaart van 1904 waarin de panden Stoofstraat 3 tot en met 13 zijn uitgelicht.

gelijkvormige rechthoekige plattegrond met een smallere aanbouw aan de achterzijde. Dit zijn de panden Stoofstraat 3, 5, 7-9 en 11-13.

Op basis van het kaartmateriaal kan worden vastgesteld dat in de zestiende eeuw al sprake was van een vierzijdig bebouwd bouwblok waarvan de vorm identiek is aan de huidige. De panden die op de zestiende- en zeventiende-eeuwse kaarten zijn weergegeven hebben naar verloop van tijd plaats moeten maken voor relatief kleinere panden met een structuur die tot 2005 intact is gebleven.

Afb. 8 De situatie in de jaren zeventig van de afgelopen eeuw. Het grote gebouw op de voorgrond omvat de panden Stoofstraat 3 en Stoofstraat 5.

3 De beschrijving van de panden

De beschrijvingen zijn gebaseerd op het veldwerk dat in het voorjaar van 2005 is uitgevoerd. De beschrijvingen zijn bondig waarbij de nadruk is gelegd op elementen die van belang zijn voor het begrip van de ontwikkeling van de bebouwing en de ontwikkeling van de structuur van dit deel van het bouwblok. Achtereenvolgens zullen het exterieur, het interieur en de bouwconstructies worden beschreven.

3.1 Stoofstraat 3

Het in de zomer van 2005 gesloopte pand Stoofstraat 3, dat na de sloop van een groot deel van de zestiende- of zelfs vijftiende-eeuwse tussenmuur op de begane grond, sinds de tweede helft van de negentiende eeuw in open verbinding stond met het buurpand Stoofstraat 5, had een rechthoekige plattegrond van circa 5 bij 11 meter en op de begane grond een enigszins smallere achterbouw, een toiletgroep die in de tweede helft van de twintigste eeuw aan het pand is toegevoegd. Het pand vertoont grote overeenkomsten met het linker buurpand, Stoofstraat 5, en omvat een kelder, een begane grond, twee verdiepingen en een zolder onder een met dakpannen gedekt schilddak dat de nok haaks op de voorgevel heeft en aan de straatzijde is afgesloten met een wolfseinde. Het karakter van het pand wordt in grote mate bepaald door de negentiende-eeuwse voorgevel, die met de identiek vormgegeven voorgevel van Stoofstraat 5, één geheel lijkt te vormen. Betere bestudering van de voorgevel brengt echter een duidelijke verticale bouwnaad tussen de voorgevels van de beide panden aan het licht. Deze naad tekent zich ook af in de bakgoot, waaruit op basis van de aansluiting is op te maken dat de voorgevel van het pand Stoofstraat 3 ouder is dan de voorgevel van Stoofstraat 5, die dus qua vormgeving geënt is op de oudere voorgevel van nummer 3.

Afb. 9 De fasering tussen de voorgevels van Stoofstraat 3 en 5 wordt duidelijk door de aftekening van een verticale naad in het pleisterwerk en de aansluiting van de kroonlijst van nummer 5 op de oudere lijst van nummer 3, die oorspronkelijk ter linkerzijde gekornist was.

3.1.1 Het exterieur en de zijmuren

- De voorgevel

De drie vensterassen brede, witgepleisterde lijstgevel vertoont grote overeenkomsten met de voorgevel van het buurpand Stoofstraat 5. De gevelindeling is nagenoeg spiegelidentiek, de profileringen van de vensteromlijstingen zijn gelijk en de kordonlijsten onder de vensteropeningen gaan door in de voorgevel van het buurpand. Wat opvalt aan de indeling van de gevel is dat de vensteropeningen op de verdiepingen niet in dezelfde as liggen als de deur- en de vensteropeningen op de begane grond. De deur- en de vensteropeningen zijn voorzien van een geprofileerde stucwerk-omlijsting (XIX B), de huidige vensters zijn in het derde kwart van de twintigste eeuw aangebracht. De kozijnen van de verdwenen negentiende-eeuwse vensters vielen, in tegenstelling tot de huidige kozijnen van de huidige vensters, weg achter de omlijsting. De gevel heeft een sobere kroonlijst die oorspronkelijk tweezijdig gekornist was, ter linkerzijde sluit nu de kroonlijst van het buurpand aan.

Uiterst links in de gevel, tegen de perceelsgrens, bevindt zich een met portland in de kalkgevoegde gevel ingemetselde gevelsteen. Op deze steen zijn de initialen M.A.F.H. en de datum 3-1-1881 te lezen. Mogelijk is deze gevelsteen hier hergebruikt.

Afb. 10 *De voorgevel van het pand Stoofstraat 3.*

- De achtergevel

Tijdens de sloop zijn op de begane grond van de achtergevel fragmenten muurwerk aangetroffen waarin hoekoplossingen met een kop en een klezoor waren toegepast. Het muurwerk stond ter plaatse in verband met de zijgevels, hetgeen er in combinatie met de hoekoplossing op wijst dat de gevel een zestiende, mogelijk zelfs vijftiende-eeuwse oorsprong heeft. De gevel, een gepleisterde gevel met gootlijst, had tot de sloop een overwegend negentiende-eeuws karakter. De gevel had op de eerste verdieping, ter ontsluiting van het platje boven de aanbouwen aan de achterzijde, een deur met een tweeruits bovenlicht. Opvallend is een eikenhouten balk die onder de deuropening in het muurwerk werd aangetroffen. De balk overspande een grote gevelopening. De gevel had op de tweede verdieping twee vensters die opvallend niet identiek aan elkaar zijn. Het rechter venster heeft een kozijn dat met toognagels is gezekerd, een tweeruits bovenlicht en een zesruits onderraam dat laat negentiende-eeuws is, maar niet is gepend. Het linker venster heeft een tweeruits schuivend onderraam en een eveneens tweeruits bovenlicht.

- De linker zijmuur

De linker zijmuur van het pand vertoont enkele bouwfases. Het onderste, anderhalfsteens dikke muurwerk, stamt uit de zestiende, mogelijk zelfs late vijftiende eeuw. Ter plaatse van de verdiepingsvloer verjongt de muur met een halve steen. Het muurwerk op de verdieping, boven de voormalige borstwering, is aanzienlijk jonger en te dateren in de achttiende eeuw. In dit muurwerk waren tijdens de sloop twee series balkkopgaten zichtbaar. Op de tweede verdieping is het metselwerk van de gevel een eeuw jonger. Het machinale baksel waarmee is gemetseld, is te dateren in de tweede helft van de negentiende eeuw. De verschillen die zijn aangetroffen in deze zijmuur wijzen erop dat het pand Stoofstraat 3 een vijftiende of zestiende-eeuwse oorsprong heeft en zowel in de achttiende als de negentiende eeuw met een verdieping is verhoogd.

Op de begane grond is het vijftiende of zestiende-eeuwse muurwerk in de zijmuur over nagenoeg de gehele lengte gesloopt ten behoeve van een doorbraak naar het buurpand Stoofstraat 5. Enkel ter plaatse van de voor- en de achtergevel resteren fragmenten in de vorm van penanten. De doorgang heeft een grenenhouten latei die onder de achttiende-eeuwse grenenhouten balklaag is aangebracht. De ruimte tussen de balken is gevuld met een stroomlaag. De bakstenen stemmen qua baksel overeen met het materiaal waarmee de voorgevel is gemetseld, wat er op duidt dat doorgang in de tweede helft van de negentiende eeuw tot stand zal zijn gekomen. De houten latei is in de twintigste eeuw verstevigd door er onder een stalen latei aan te brengen.

- De rechter zijmuur

De rechter zijmuur van het pand, een muur zonder zichtbare verjongingen met op de begane grond nog restanten vijftiende of zestiende-eeuws werk, kwam pas goed in zicht na de sloop van het pand. De zijmuur, gedeeltelijk een gemeenschappelijke muur met het rechter buurpand, bleef grotendeels bestaan. Op de begane grond werden sporen van een verdwenen schouw en een rookkanaal aangetroffen. Op de overzichtsfoto's tekenen zich duidelijk de vloerniveau's af door de serie gaten waarin de balkkoppen van de verdiepingsvloeren waren gelegd. De vloeren van de eerste en de tweede verdieping waren achttiende-eeuws, de zoldervloer was negentiende-eeuws, hetgeen nogmaals bevestigd dat het pand in de tweede helft van de negentiende eeuw is opgehoogd. De muur is grotendeels bepleisterd maar tijdens het veldwerk is deze afwerking plaatselijk verwijderd om het muurwerk te kunnen aanschouwen. Zo werden op de eerste verdieping de sporen van een verdwenen schouw met een rookkanaal aangetroffen en kwam op de tweede verdieping een hergebruikt en dichtgemetseld kozijn aan het licht. Het muurwerk dat werd blootgelegd bevatte een

Afb. 11 De rechter zijgevel met daarin duidelijk zichtbaar de achttiende-eeuwse balklagen van de eerste- en de tweede verdiepingvloer en de negentiende-eeuwse balklaag van de vloer op de zolder. Op het niveau van de voormalige eerste verdieping is een rookkanaal horende bij een verdwenen schouw zichtbaar.

Afb. 12 De rechter zijgevel met links de sporen van de gesloopte bordestrap.

Afb. 13 Een detail van de rechter zijgevel met balkgaten waarvan een aantal is ingehakt.

Afb. 14 Een detail waaruit op te maken is dat de gesloopte voorgevel was ingekast in de oudere zijmuur.

oranjerood baksel dat vermoedelijk uit de achttiende eeuw stamt en een lichter, gelig baksel dat jonger is, vermoedelijk uit de negentiende eeuw. Dat de zijmuur ouder is dan de voorgevel wordt niet alleen duidelijk uit het toegepaste materiaal, maar ook uit de wijze waarop de voorgevel aansluit op de zijgevel. Een zogenaamde 'koude naad' laat zien dat de voorgevel niet in verband is gemetseld met de zijgevel, wat overduidelijk aangeeft dat er sprake is van een bouwfase.

Afb. 15 De eerste verdieping gezien in de richting van de achtergevel met rechts het traphuis en op de vloer de afdruk van een verdwenen gangmuur.

3.1.2 Het interieur

De kelder heeft een vijftiende- of zestiende oorsprong. Delen muurwerk resteren nog uit deze fase; de tien lagen maat van de fundamenteen bedraagt 60 centimeter. Of de kelder met een gewelf of met een balklaag gedekt was, kon niet worden vastgesteld. In de achttiende eeuw is de kelder voorzien geweest van een tongewelfdek dat boven het huidige niveau van de begane grond heeft uitgestoken. In de negentiende eeuw is een tussenmuur in de kelder geplaatst, waarna beide delen werden voorzien van het huidige gewelf dat niet boven het niveau van de begane grond uitsteekt. Juist dit zal vermoedelijk de reden zijn geweest om de kelder op deze manier te verbouwen.

De huidige indeling van het pand is in hoofdzaak negentiende-eeuws, waarbij opgemerkt dient te worden dat delen van de negentiende-eeuwse interieurindeling recentelijk zijn gesloopt. Op de begane grond is de negentiende-eeuwse situatie niet moeilijk te reconstrueren. Het pand had namelijk een gang aan de rechterzijde die uitkwam bij het traphuis dat zich tegen de achtergevel bevond. De ombouw van het trappenhuis, en dus ook de locatie van de reeds verdwenen trappen, is op basis van een raveling in de achttiende-eeuwse balklaag vóór 1800 te dateren. In de twintigste eeuw is een deel van de voormalige gangmuur gesloopt waardoor in 2005 enkel een portaal en het traphuis resteerden. De indeling van de toiletgroep op het voormalige achterterrein met geringe omvang, wordt vanwege de geringe ouderdom verder buiten beschouwing gelaten.

Van de interieurindeling op de eerste verdieping resteerde tijdens het veldwerk niets meer dan de ombouw van het voormalige trappenhuis en een aantal sporen van verdwenen wanden op de vloer en de muren. De ongedeelde ruimte was tot voor kort voorzien van een voorkamer door middel van een (dwars)gang gescheiden van keuken en het traphuis, beide tegen de achtergevel.

Afb. 16 Overzicht van de bouwplaats na sloop van het bovengrondse werk van het pand Stoofstraat 3. Zichtbaar zijn de restanten van de kelders onder het gesloopte pand. Rechts een deels afgehakt tongewelf van de grootste kelder, links in aanzicht een deel van het tongewelf van het smalle deel van de kelder.

Afb. 17 Zicht in de grootste kelder nog voordat de moderne vloer op de begane grond is verwijderd. De kelder heeft nog restanten van het achttiende-eeuwse tongewelf.

De indeling op de tweede verdieping was twintigste-eeuws en omvatte een overloop, een voorkamer (vermoedelijk een slaapkamer), een badkamer, een slaapkamer en een in de twintigste eeuw verplaatste trapopgang naar de zolder. De ombouw was twintigste-eeuws, de steektrap was ten tijde van de verkenning reeds gesloopt.

Afb. 18 *Zicht in een tongewelfde keldernis onder het voormalige pand Stoofstraat 3.*

Afb. 19 *Zicht op de enkelvoudige balklaag van de eerste verdiepingvloer van het pand Stoofstraat 3 in de richting van de voorgevel.*

3.1.3 De balklagen en de kapconstructie

De grenenhouten balklaag van de eerste en de tweede verdiepingvloer is een achttiende-eeuwse enkelvoudige balklaag met strijk balken. In de balklaag van de eerste verdiepingvloer zijn twee vakken te onderscheiden. De korte afstand tussen de zevende en achtste balk wijst op een verdwenen muur, hoogstwaarschijnlijk een vijftiende of zestiende-eeuwse brandmuur, die de ruimte op de begane grond en de eerste verdieping tot in de negentiende eeuw in twee heeft gedeeld. Opvallend is dat de balken voor deze muur een hart-op-hartmaat hebben variërend tussen de 75 en 80 centimeter terwijl deze maat hierachter varieert tussen de 62,5 en de 75 centimeter. De achterste drie balken zijn herlegd. In de balklaagconstructie van de eerste verdiepingvloer bevindt zich tegen de linker zijgevel, op circa twee meter van de achtergevel, een raveling horende bij een verdwenen rookkanaal. De balklaag van de tweede verdiepingvloer heeft een soortgelijke indeling gehad. Ter plaatse van de aansluiting van de beide vakken zijn in de negentiende eeuw drie nieuwe vloerbalken aangebracht. De balklaag van de zolder is een enkelvoudige grenenhouten balklaag waarvan de balken beduidend lichter gedimensioneerd zijn. Deze balklaag is niet achttiende- maar negentiende-eeuws, hetgeen nogmaals wijst op een ophoging van het pand in de tweede helft van de negentiende eeuw.

De kapconstructie bestaat uit vier achter elkaar geplaatste A-vormige tussenbalkspanten met geknikte benen uit twee delen. De tussenbalk is met toognagels geze-kerd aan de spantbenen en de korbeels, blokkeels zorgen voor de verankering van de spanten aan de zijmuren. De eerste drie spanten zijn achttiende-eeuws en horen vermoedelijk bij de enkelvoudige balklagen van de tweede verdiepingvloer. Dit wijst

Afb. 20 *Zicht op een deel van de kapconstructie van het pand Stoofstraat 3. Op de voorgrond het laat negentiende-eeuwse kaspant met de halfhouts aan de spantbenen gekoppelde trekbalk en op de achtergrond de achttiende-eeuwse kaspanten met de kenmerkende korbeels en de geknikte spantbenen.*

Afb. 21 *Onbewerkt spantbeen van een van de achttiende-eeuwse kaspanten en de beschoten kap van Stoofstraat 3.*

Afb. 22 *Een deel van de zolder, gezien in de richting van de voorgevel, met zichtbaar de blauwgeschilderde tussenbalkspanten met korbeels en geknikte spantbenen.*

er eens te meer op dat het pand in de tweede helft van de negentiende eeuw is opgehoogd waarbij de oude spantconstructie is opgevijseld. Dit verklaart ook waarom het vierde spant negentiende-eeuws is. Vermoedelijk was er tot in de negentiende eeuw sprake van een tweelaags woonhuis met een zolder. Het woonhuis zal een voor- en een achterhuis hebben gehad, gescheiden door een bij archeologische opgravingen aangetroffen brandmuur (vermelding door dhr. R.J.M. van Genabeek) die oorspronkelijk tot in de achttiende-eeuwse kap door heeft gelopen, waardoor slechts drie spanten volstonden om de kap te dragen. Het achterhuis was dus minder diep dan het voorhuis. In de negentiende eeuw is het pand verhoogd waarbij de kaspanten werden hergebruikt en er, vanwege het slopen van de brandmuur, een extra kaspant noodzakelijk was om de kap te kunnen dragen.

Afb. 23 De kappen van Stoofstraat 3 (achtergrond) en Stoofstraat 5 tijdens de sloop. Links op de achtergrond het enige negentiende-eeuwse kaspant van de kap van Stoofstraat 3 dat grote overeenkomsten vertoont met het negentiende-eeuwse kaspant op de voorgrond.

Afb. 24 Een detail van de doorsnede van de muur tussen Stoofstraat 3 en Stoofstraat 5 met duidelijk het verschil tussen de achttiende-eeuwse kapconstructie van nummer 3 en de negentiende-eeuwse kapconstructie van nummer 5. De negentiende-eeuwse bakstenen in de tussenmuur wijzen er op dat de achttiende-eeuwse kaspanten hier zijn hergebruikt, hetgeen wijst op een ophoging van het pand met huisnummer 3.

3.2 Stoofstraat 5

Het in de zomer van 2005 gesloopte pand Stoofstraat 5, dat op de begane grond in open verbinding stond met het buurpand Stoofstraat 3, heeft een rechthoekige plattegrond van circa 5,3 bij 11 meter. Het perceel is circa 13 meter diep, het voormalige achterterreintje is in de loop van de twintigste eeuw dichtgebouwd met een toiletgroep. Het pand vertoont grote overeenkomsten met het rechter buurpand Stoofstraat 3, en omvat een kleine kelder, een begane grond, twee verdiepingen en een zolder onder een met pannen gedekt schilddak dat de nok haaks op de voorgevel heeft en aan de straatzijde is afgesloten met een wolfseinde. Het karakter van het pand wordt in grote mate bepaald door de negentiende-eeuwse voorgevel, die met de identiek vormgegeven voorgevel van Stoofstraat 3, één geheel lijkt te vormen.

Afb. 25 Huidige situatie met op de voorgrond het pand Stoofstraat 5, waarvan de voorgevel een geheel lijkt te vormen met de voorgevel van het pand Stoofstraat 3.

Afb. 26 Een foto uit de jaren zeventig van de vorige eeuw met aan de linkerzijde de panden Stoofstraat 3, 5 en op de voorgrond nummer 7-9.

3.2.1 Het exterieur en de zijmuren

- De voorgevel

De drie vensterassen brede, witgepleisterde lijstgevel vertoont grote overeenkomsten met de voorgevel van het buurpand Stoofstraat 3. De gevelindeling is nagenoeg spiegelidentiek, vensteromlijstingen zijn gelijk en de kordonlijsten onder de vensteropeningen liggen op iedere bouwlaag in het verlengde van de kordonlijsten van het buurpand. Wat opvalt aan de indeling van de gevel is dat de vensteropeningen op de verdiepingen niet in dezelfde as liggen als de deur- en de vensteropeningen op de begane grond. De deur- en de vensteropeningen zijn voorzien van een geprofileerde stucwerkcomlijsting en vensters die in het derde kwart van de twintigste eeuw zijn

aangebracht. De kozijnhouten van de oorspronkelijke vensters vielen, in tegenstelling tot de huidige venster, weg achter de omlijsting. De gevel heeft een sobere kroonlijst die ter linkerzijde gekornist is en ter rechterzijde aansluit op de oudere kroonlijst van het rechter buurpand. De voorgevel is ingekast in de beide zijmuren die tot de oudere buurpanden behoren.

Afb. 27 Een aanzicht van de kroonlijst van de voorgevel van het pand Stoofstraat nummer 5.

- De achtergevel

De negentiende-eeuwse achtergevel van Stoofstraat 5 is een twee vensterassen brede, witgepleisterde topgevel die op de begane grond schuilgaat achter een één-laags aanbouw; een in de twintigste eeuw overdekt achterterrein. De gevel is deels gebouwd op een oudere beerput op het voormalige achterterrein (mededeling dhr. R.J.M. van Genabeek). De linker vensteras heeft oorspronkelijke vensteropeningen met daarin geprofileerde, negentiende-eeuwse kozijnen met een tweeruits onderraam en een bovenlicht. Het bovenlicht van het venster op de tweede verdieping heeft een brede middenstijl; zowel het onderraam als het bovenlicht zijn schuivend uitgevoerd en de kozijnhouten én de raamhouten hebben een kwartronde profilering. Mogelijk is dit een hergebruikt venster met een achttiende-eeuwse oorsprong. De vensteropeningen in de rechter vensteras zijn versmald, nadat tegen de gevel een drielaags uitbouw – de boven elkaar geplaatste toiletten – tot stand is gekomen. De moderne vensters vertonen grote overeenkomsten met de vensters in de voorgevel (draaiende onderramen en een vast bovenlicht) en stammen vermoedelijk uit de jaren zeventig van de twintigste eeuw. Mogelijk gelijktijdig is de achtergevel op de begane grond geperforeerd, waarbij een stalen latei onder het bestaande werk is aangebracht. De top van de gevel heeft een venster met een zesruits schuivend onderraam en een eenvoudig vast bovenlicht. De gevel is net als de voorgevel niet in verband gemetseld met de zijgevels, die ouder zijn. Tijdens archeologische opgravingen na de sloop van het pand, zijn de vermoedelijk vijftiende-eeuwse fundamenten van een oudere achtergevel van een beduidend minder diep pand aangetroffen (mededeling dhr. R.J.M. van Genabeek).

Afb. 28 De negentiende-eeuwse bepleisterde achtergevel van het pand Stoofstraat 5 met rechts op de foto het aangebouwde privaat.

Afb. 29 Dezelfde achtergevel tijdens de sloopwerkzaamheden. De achtergevel is op de begane grond twintigste-eeuws. De gevelindeling is vermoedelijk gewijzigd na het aanbouwen van de privaten waarbij de vensters in de rechter vensteras zijn gewijzigd.

Afb. 30 Een detail van de twintigste-eeuwse vernieuwing van de achtergevel op het niveau van de begane grond.

- De linker zijmuur

De linker zijmuur is op de eerste verdieping stelselmatig op pleister en andere afwerkingen ontdaan. Net achter de voorgevel bevond zich tot een hoogte van circa 1,15 meter een fragment muurwerk met rode bakstenen waarboven met IJsselsteentjes was doorgemetseld. Het rode vijftiende of zestiende-eeuwse muurwerk is hier in de achttiende eeuw opgehoogd tot het niveau van de huidige vloer van de tweede verdieping. Het muurwerk daarboven dateert uit de negentiende eeuw en markeert een tweede ophogingsfase. Halverwege de diepte van het pand gaat het muurwerk schuil achter een dik pakket van op de kant geplaatste IJsselsteentjes uitgevlakt met beroete pannen waarachter rode bakstenen tevoorschijn kwamen. In dit deel van de zijmuur zijn – mede door de centimeters dikke afwerklaag – geen verjongingen vastgesteld. Het gegeven dat de enkelvoudige balklagen van de verdiepingsvloeren in de muur zijn gehakt, wijst erop dat de zijmuur oorspronkelijk bij het linker buurpand behoorde, dat dus eerder werd opgehoogd.

Afb. 31 Het linkerdeel van de zijmuur tussen de panden Stoofstraat 5 en 7-9 gezien vanaf het perceel van het eerstgenoemde pand. Goed zichtbaar zijn de loop van de gesloopte trap en de balkkopopleggingen van de negentiende-eeuwse enkelvoudige balklaag in de zijmuur.

Afb. 32 Het rechterdeel van de zijmuur tussen de panden Stoofstraat 5 en 7-9 gezien vanaf het perceel van het eerstgenoemde pand.

Afb. 33 De doorsnede van de muur tussen de panden met de nummers 3 (l) en 5 tijdens de sloop. Aan weerszijden zijn balken van de gesloopte vloeren in de muur opgelegd. Aan de zijde van Stoofstraat 5 is de muur beklampt ter versterking van de oplegging. Dit duidt erop dat de balken van de vloer van Stoofstraat 5 zijn aangebracht in een bestaande muur, de zijmuur van het pand Stoofstraat 3.

- De rechter zijmuur

De rechter zijmuur is een gemeenschappelijke zijmuur met het pand Stoofstraat 3, waartoe deze muur, afgaande op de buitenwerk afwerking die op de oudste delen van de muur is aangetroffen, behoort. Op diverse plaatsen zijn delen van de centimeters dikke afwerklaag verwijderd om inzicht te krijgen in welk typen baksteen bij het opmetselen van de muur zijn toegepast, om zodoende de ouderdom van het muurwerk te bepalen. Op deze wijze kon op de eerste verdieping worden vastgesteld dat het muurwerk tot op een hoogte van circa 1,15 meter boven de eerste verdiepingsvloer bestond uit zestiende-eeuws mogelijk zelfs vijftiende-eeuws werk met daarop zogenaamd platvol voegwerk, dat werd toegepast voor het buitenwerk van een gevel. Dit muurwerk, horende bij een eerste fase, is in de achttiende eeuw opgehoogd. Tevens kon op basis van een overgang in het muurwerk worden vastgesteld dat de zijmuur in de negentiende eeuw is verlengd. Deze verlenging is ook archeologisch aangetoond (mededeling dhr. R.J.M. van Genabeek).

Afb. 34 De anderhalfsteens dikke muur tussen de panden Stoofstraat 3 en 5 tijdens de sloopectiviteiten, gezien in de richting van de voorgevel.

Afb. 35 Een foto van de rechter zijmuur op het niveau van de verdiepingsvloer van het pand Stoofstraat 5. Op de foto is een horizontale bouwnaad zichtbaar. Het onderste deel van het muurwerk bestaat uit zestiende-eeuwse bakstenen, voorzien van een afwerking die er op wijst dat dit muurwerk oorspronkelijk buitenwerk moet zijn geweest.

Afb. 36 De voorkamer op de eerste verdieping met zicht op de rechter zijmuur waartegen een negentiende-eeuwse schouw. Het stucwerk-plafond bezit een geprofileerde omlijsting en een middenornament.

Afb. 37 De overloop op de eerste verdieping gezien in de richting van de voorgevel. Op de voorgrond de ombouw van de steektrap naar de begane grond en links de bordestrap naar de tweede verdieping.

Afb. 38 Een hardstenen schouw in de achterkamer van de eerste verdieping.

3.2.2 Het interieur

De kleine kelder die tijdens archeologisch onderzoek is aangetroffen, heeft een vijftiende of zestiende-eeuwse oorsprong en was gepositioneerd tegen de toenmalige achtergevel van het toen minder diepe pand. Van deze kelder zijn muurwerk en een deel van de keldertrap aangetroffen (mededeling dhr. R.J.M. van Genabeek).

Van de vier onderzochte panden was Stoofstraat 5 het pand waarin nog de meeste restanten van een negentiende-eeuws interieur aanwezig waren. Op de begane grond resteerde tegen de linker zijmuur de (gemoderniseerde) gang met daarin een twintigste-eeuwse rechte steektrap en een moderne deur die de voormalige voorkamer ontsloot. Het oppervlak van deze voorkamer was te bepalen op basis van het negentiende-eeuwse stucplafond met een rijk geprofileerde sierlijst en een relatief sober rond middenornament.

De eerste verdieping heeft een overloop met een bordestrap naar de tweede verdieping. De balusters van de trap dateren uit de twintigste eeuw. De verdieping heeft naast de overloop een voor- en een achterkamer met daartussen de trap naar de tweede verdieping en twee vertrekken waaronder een badkamer. De voorkamer heeft een stucplafond (op riet) met een geprofileerde lijst, soortgelijk aan de lijst op de begane grond, doch enigszins soberder. Het middenornament is hier opvallend genoeg rijker gedecoreerd. De indeling op de eerste verdieping is in de twintigste eeuw enkele malen gewijzigd (toepassing van drijfsteen), wat tot uitdrukking komt in een diversiteit aan binnendeuren en –kozijnen, waarvan enkele een rijke profilering kennen. Tegen de rechter zijgevel bevindt zich in zowel de voor- als de achterkamer (met eenvoudig gipsplafond) een in IJsselsteen gemetselde, dus negentiende-eeuwse schouw met een bijbehorend rookkanaal. Tegen de linker zijmuur van de achterkamer is eveneens een afdruk van een voormalig rookkanaal zichtbaar.

De tweede verdieping heeft een soortgelijke indeling als de eerste verdieping. Een secundaire rechte streektrap ontsluit de zolder. De verdieping heeft een voor- en een achterkamer met daartussen de trappen en een derde vertrek. Tegen de rechter zijmuur bevinden zich, recht boven de stookplaatsen op de onderliggende verdieping, twee schouwen. De zolder heeft een vrij recente indeling.

Afb. 39 Een hardstenen schouw in de voorkamer van de tweede verdieping.

Afb. 40 Een detail van de linker zijmuur op het niveau van de eerste verdiepingvloer ter plaatse van de aansluiting van de steektrap met duidelijk de balkkopgaten in het beroete muurwerk en een restant van de staalconstructie op de begane grond.

Afb. 41 De kapconstructie gezien in de richting van de voorgevel na het verwijderen van de houten aftimmering evenwijdig aan de borstwering.

3.2.3 De balklagen en de kapconstructie

De hoeveelheid balken in iedere verdiepingsvloer is identiek. Alle enkelvoudige vloerconstructies bestaan uit 21 grenenhouten balken met daarover vloerdelen, waarvan de afmetingen per verdieping verschillen. De eerste verdiepingsvloer heeft oude delen met een breedte van circa 35 centimeter in de voorkamer en vernieuwde, 8 centimeter brede delen in de achterkamer. De oude vloerdelen op de tweede verdiepingsvloer zijn met hun 30 centimeter, vijf centimeter smaller dan de delen van de onderliggende vloer. De vloerdelen van de zolder zijn weer vijf centimeter smaller en meter dus ongeveer 25 centimeter.

Het pand heeft op de zolder vier grenenhouten schaarspanten met een (halfhouts gespijkerde) trekbalk waarover de gordingen zijn gelegd. De geknikte spantbenen bestaan uit twee delen die halfhouts met elkaar zijn verbonden en met spijkers zijn gezekerd. Op basis van uiterlijke kenmerken, de meer sobere en minder zorgvuldige uitvoering, is deze kapconstructie jonger dan de vergelijkbare constructie van de kap van Stoofstraat 3. Deze veronderstelling wordt gestaafd door de aansluiting van de blokkeels en de verankering van de kap van Stoofstraat 5 aan de kap van Stoofstraat 3 die duidelijk zichtbaar is op een foto van de doorsnede van de borstwering tussen de beide panden.

Afb. 42 Overzicht van de kapconstructie tijdens de sloop, gezien in de richting van de voorgevel.

Afb. 43 De voorgevel van het pand Stoofstraat 7-9 voor de sloop van de panden Stoofstraat 3 en 5.

Afb. 44 Een detail van een van de in de jaren vijftig van de afgelopen eeuw vernieuwde vensters in de voorgevel van het pand Stoofstraat 7-9.

Afb. 45 Een detail van de kroonlijst.

3.3 Stoofstraat 7-9

Het pand Stoofstraat 7-9 heeft een rechthoekige plattegrond (circa 5 x 11,5 meter) met aan de achterzijde twee smallere aanbouwen waarvan de kleinste twee- en de grotere éénlaags is. Beide aanbouwen hebben een rechthoekige plattegrond met afmetingen van circa 2 x 1,5 respectievelijk 3 x 1,75 meter. Deze aanbouwen uit ongeveer 1900 staan koud tegen de achtergevel van het pand, die dus ouder is. Het pand omvat een begane grond, een verdieping en een zolder onder een met pannen gedekt schilddak dat de nok haaks op de voorgevel heeft. De begane grond was in de negentiende eeuw mogelijk in gebruik als bedrijfsruimte. Op een opvallende positie, midden onder het pand bevindt zich een kleine, negentiende-eeuwse kelder van twee bij drie meter, onder een houten dek. Het karakter van het pand wordt bepaald door de negentiende-eeuwse voorgevel, de hoogste voorgevel van de vier onderzochte panden.

3.3.1 Het exterieur en de zijmuren

- De voorgevel

De twee vensterassen brede en in staand verband gemetselde bakstenen lijstgevel dateert uit het derde kwart van de negentiende eeuw (de gevel is jonger dan de gevel van het buurpand Stoofstraat 11-13) en heeft op de begane grond een venster met aan weerszijden een deur met een ongedeelde bovenlicht. De gevel heeft een gecementeerde plint waarboven een met stucwerk geprofileerde bakstenen kordonlijst die tevens als onderdorpel van het venster op de begane grond dient. Het venster en de deuren zijn gevat in gevelopeningen onder een anderhalfsteens strekse boog. De laat twintigste-eeuwse deuren bevinden zich in geprofileerde kozijnen met een bovenlicht. De verdiepingen zijn van de begane grond afgezet door een stucwerk kordonlijst waarop de getoogde vensteropeningen aansluiten. De vensteropeningen hebben een in stucwerk uitgevoerde geprofileerde omlijsting en een rijk geornamenteerde kuif. De vensters, met twee naar buiten draaiende delen en een getoogd bovenlicht, zijn in de jaren vijftig op de plaats van de negentiende-eeuwse vensters aangebracht. De gevel wordt afgesloten door een aan weerszijden gekorniste kroonlijst.

Afb. 46 De deels bepleisterde achtergevel van Stoofstraat 7-9 met de aanbouw op de begane grond en de verdieping. Rechts op de foto de tweelaags aanbouw achter het gebouw Stoofstraat 11-13.

Afb. 47 Muur tussen 7/9 (rechts en 11/13 na de sloop van de achterbouwjes.

- De achtergevel

De sobere bepleisterde bakstenen achtergevel van het pand, een lijstgevel, heeft enkel op de tweede verdieping nog de oorspronkelijke negentiende-eeuwse indeling; twee vensteropeningen waarvan de vensters omstreeks het midden van de twintigste eeuw zijn vervangen. Op de eerste verdieping is in die periode een venster onder een staltonlatei aangebracht. De linker dagkant van deze vensteropening sluit aan op de aanbouw tegen de achtergevel. Deze aanbouw is zowel op de eerste verdieping als op de begane grond met een deur ontsloten. Op de begane grond is het muurwerk grotendeels gesloopt ten behoeve van een doorbraak onder een stalen balk op penanten. De tweede, lagere, aanbouw is in de achtergevel met twee deuren ontsloten.

Afb. 48 Een detail van de muur op de perceelgrens van het pand Stoofstraat 7-9 met daarin bakstenen die mogelijk nog uit de zestiende eeuw dateren.

Afb. 49 Het voorste deel van de linker zijmuur met daarin opgelegd de enkelvoudige balklaag van de verdiepingsvloer. Op de voorgrond de kelder onder het pand, eveneens voorzien van een enkelvoudige balklaag. De zijmuur heeft bakstenen die wijzen op een bouwtijd vóór het jaar 1600.

Afb. 50 Het achterste deel van de linker zijmuur, met op de foto de doorgang naar het buurpand Stoofstraat 11-13. Boven de latei tekent zich een bouwnaad af. Het muurwerk links van deze naad is op een zorgvuldige manier uitgevoerd, met gebruikmaking van zogenaamde kop-klezoor oplossingen, hetgeen gebruikelijk was tot in de late zestiende- en vroege zeventiende eeuw.

Afb. 51 Een detail van de vorige afbeelding.

- De linker zijmuur

De linker zijmuur is een gemeenschappelijke muur met het buurpand Stoofstraat 11-13. Op de begane grond is de muur steeds dik en vertoont zij een aantal duidelijke bouwsporen, waaronder een doorbraak. De zijmuur is op de begane grond, op basis van het formaat van de bakstenen, beduidend ouder dan de negentiende-eeuwse voorgevel, die koud op de zijmuur aansluit. Het muurwerk dateert uit de zestiende, mogelijk zelfs vijftiende eeuw. Het meest in het oog springende detail bevindt zich boven de doorgang naar het buurpand. Hier tekent zich een bouwnaad met een zogenaamde kop-klezoor oplossing af, hetgeen een datering van de muur vóór het jaar 1600 staft. Dat de muur aanzienlijk ouder is dan de rest is ook op te maken uit het feit dat negentiende-eeuwse balklaag van de eerste verdiepingvloer in de oudere zijmuur is ingehakt. In de muur zijn op de begane grond sporen van twee rookkanalen zichtbaar. Het rookkanaal op circa twee meter van de achtergevel is over de gehele hoogte van de muur doorgezet. Of dit ook geldt voor het rookkanaal ter plaatse van de kelder is vanwege moderne afwerkingen niet vast te stellen, maar wordt wel vermoed.

De zijmuur is op de verdiepingen beklampt. In de tekening van de dwarsdoorsnede van het gebouw is duidelijk te zien dat er een nieuwe zijmuur op de balklaag van de eerste verdiepingvloer is gebouwd. Dit wijst er op dat het pand in de negentiende eeuw is opgehoogd, waarbij geen gebruik kon worden gemaakt van de zijmuur van het eerder opgehoogde buurpand Stoofstraat 11-13, en nieuwe vloeren en een nieuwe kap zijn aangebracht. Deze bouwwijze houdt verband met de noodzaak een eigen goot te kunnen aanleggen zonder dat gebruik hoefde te worden gemaakt van de bestaande zijgevel (of de bestaande goot) van het buurpand. Op de begane grond bevindt zich op circa drie meter van de voorgevel een rookkanaal dat niet tot aan de begane grond is doorgezet en dus hoort bij een stookplaats op de eerste verdieping.

- De rechter zijmuur

De rechter zijmuur is een gemeenschappelijke muur met het buurpand Stoofstraat 5. Op de begane grond gaat de muur grotendeels schuil achter beklampingen en dikke lagen pleisterwerk. Het linkerdeel van de muur – grotendeels uitgevlakt door toepassing van dakpandelen en pleisterwerk – is door het verwijderen van de afwerk-lagen nagenoeg geheel in het zicht gebracht. Sporen in het muurwerk laten zien dat de begane grond in het verleden voorzien is geweest van een hoge lambrisering met daarboven een wandbespanning; de sporen die het verwijderde regelwerk hebben achtergelaten zijn nog zichtbaar.

De zijmuur is op zowel de eerste- als de tweede verdieping voorzien van een half-steens beklamping. Deze beklamping is aangebracht om een oplegging van de enkelvoudige balklagen van de vloerconstructies tegen de bestaande linker zijmuur/gevel van het pand Stoofstraat 5 mogelijk te maken.

- De aanbouw

De tweelaags aanbouw heeft bepleisterde gevels. Een pui met daarin een deur en een tweeruits venster ontsloot tot voor kort het dak boven de éénlaags aanbouw. De éénlaags aanbouw was niet meer dan een overkapping van een klein achterterrein. Beide aanbouwen zijn recentelijk gesloopt.

3.3.2 Het interieur

De eenvoudige rechthoekige kelder onder de in de vloerconstructie doorgezette balklaag heeft een houten steektrap en dateert uit de negentiende eeuw.

Ten tijde van het veldonderzoek was het pand al grotendeels gestript, dat wil zeggen: ontdaan van nagenoeg alle binnenwanden en interieurafwerkingen. Enkel op de begane grond resteerde, tegen de rechter zijmuur, de negentiende-eeuwse gang met de trap (een rechte steektrap met een bordes) naar de verdieping en een fragment van het eveneens negentiende-eeuwse stucplafond dat deze ruimte siert. Dit stucplafond had een rijk geprofileerde lijst en een relatief eenvoudig middenornament.

3.3.3 De vloeren, balklagen en de kapconstructie

De vloer van de begane grond is grotendeels van hout, gedragen door een enkelvoudige balklaag uit de negentiende eeuw. Een deel van de vloer direct achter de voorgevel is voorzien van tegels die in mortel zijn gelegd. De vloerconstructies van de verdiepingen zijn identiek aan elkaar. Het betreft een grenenhouten enkelvoudige balklaag die stamt uit de tweede helft van de negentiende eeuw.

De constructie van de kap (XIX c) bestaat uit drie grenenhouten A-spanten met geknikte spantbenen waarbij beide delen van elk spantbeen koud op elkaar aansluiten en door middel van spijkers met elkaar in verbinding zijn gebracht. De verankering van de spantbenen aan de zijmuren is geschied door het aanbrengen van blokkeels, waarop aan weerszijden de muurplaat rust. De kap heeft vijf gordingen waaronder een nokgording en twee gordingen die op de trek balk zijn gelegd.

3.4 Stoofstraat 11-13

Het pand Stoofstraat 11-13 heeft een rechthoekige plattegrond (circa 5,35 x 10,65 meter) met aan de achterzijde een smallere aanbouw (circa 2,70 x 4,35 meter), eveneens met een rechthoekige plattegrond. Het pand omvat een begane grond, een verdieping en een zolder onder een met pannen gedekt schilddak dat de nok haaks op de voorgevel heeft. De begane grond was vanaf de late negentiende eeuw in gebruik als bedrijfsruimte. Het pand heeft een voorgevel die is gebouwd in het midden van de negentiende eeuw en in de late negentiende eeuw is voorzien van een nieuwe pui op de begane grond. Mosmans geeft aan dat in 1623 een pand met de naam “de gebroken letter B” op dit perceel stond.

Afb. 52 De voorgevel van het pand Stoofstraat 11-13 anno 2005.

Afb. 53 Een foto die dateert van voor de sloop van het voormalige linker buurpand Stoofstraat 15. De voorgevel van het genoemde buurpand dateert op basis van de vensterprofilering en de ramen met afgeronde hoeken uit circa 1870.

3.4.1 Het exterieur en de zijmuren

- De voorgevel

De twee vensterassen brede bakstenen lijstgevel heeft op begane grond een voordeur en een bedrijfsingang met naar binnen draaiende deuren onder een hergebruikte balk. De in staand verband en met handvormstenen gemetselde gevel is op de begane grond bepleisterd en voorzien van een bossage. Het voegwerk op de verdiepingen is gesneden. Ter plaatse van de bedrijfsingang heeft de gevel gemetselde en bepleisterde pilasters en schampstenen. De voordeur heeft een tweeruits bovenlicht en is op basis van oude foto's hergebruikt. Links van de voordeur is een gevelsteen ingemetseld, met daarop de initialen G.H.B. en het jaartal 1851. Dit jaartal kan duiden

Afb. 54 Een oude foto van een deel van de voorgevel van het pand, nog met de oude vensters en deuren, de kroonlijst boven de pui is al wel verdwenen.

op het bouwjaar van de gevel. Opvallend is echter dat de steen met portlandcement in de met kalkmortel gevoegde gevel is gemetseld. Dit kan betekenen dat de steen hier herplaatst is. Een mogelijkheid is dat de steen bij het vernieuwen van de pui is verwijderd en op een andere plek in de gevel is heringemetseld. De deklijst die de begane grond van het bovenliggende werk scheidde, was in de jaren zeventig van de twintigste eeuw, zoals op foto's is te zien, reeds verdwenen. De moderne vensters (circa 1980) op de verdieping en de zolder zijn gevat in gevelopeningen met een hardstenen onderdorpel en een anderhalfsteens strekse boog. Op foto's uit de vroege jaren zeventig is te zien dat de voorgevel oorspronkelijk zes- en vierruits schuiframen had, respectievelijk op de verdieping en de zolder. De ramen van deze vensters hadden een brede middenstijl en de kozijnen op de verdieping hadden duimen, wat erop wijst dat de vensters oorspronkelijk konden worden afgesloten met zogenaamde stores.

Afb. 55 De gevelsteen links naast de voordeur van het pand met de initialen G.H.B. en het jaartal 1851 dat mogelijk slaat op de bouw van de voorgevel waarvan de pui op de begane grond in een later stadium (eind negentiende eeuw) is vermaakt.

- De achtergevel

De achtergevel gaat deels schuil achter de laat negentiende-eeuwse aanbouw, die koud op de achtergevel aansluit. In de vroege twintigste eeuw is door de bouw van een muur, een binnenterrein achter de achtergevel gecreëerd. Dit muurwerk is later opgehoogd, waarna het achterterreintje werd overkapt. Het zichtbare deel van de gevel is op de begane grond nagenoeg volledig opengewerkt. In de negentiende eeuw had de gevel op dit niveau een deur met twee zijlichten: een zogenaamd 'melkmeisje'. Een fragment muurwerk stamt nog van voor de negentiende eeuw en is afgewerkt met een rode schildering met schijnvoegen. Op de verdieping bevond zich oorspronkelijk een vensteropening onder een halfsteens rollaag. Deze vensteropening (waarin een zesruits schuifvenster) is na de overkapping van het achterterreintje, vermoedelijk omstreeks 1980, vermaakt tot een grotere en bredere deuropening. De vensteropening op het niveau van de zolder is origineel, doch echter verkleind. Op ieder niveau bevinden zich doorgangen naar de aanbouw.

Afb. 56 Zicht op de achtergevel, de aanbouw aan de achterzijde en de achter gepotdekselde delen schuil gaande linker zijgevel.

Afb. 57 De begane grond met zicht op het voorste deel van de linker zijmuur waarin in de negentiende eeuw de huidige enkelvoudige balklaag (met hergebruik van enkele moerbalken) is opgelegd. De gevel vertoont een diversiteit aan bouwsporen.

Afb. 58 Zicht op de linker zijmuur van het pand op de eerst verdieping, gezien richting de achtergevel. Op circa 1,20 meter boven de vloer tekent zich een bouwnaad af die erop duidt dat het pand is opgehoogd.

- De linker zijgevel

De linker zijgevel is na de sloop van het linker buurpand Stoofstraat 15 in de jaren zestig aan de exterieurzijde grotendeels afgewerkt met gepotdekselde houten delen. Het muurwerk op de begane grond en tot circa 1,20 meter boven de vloer van de eerste verdieping vertoont aan de interieurzijde een diversiteit aan bakstenen, waarvan de oudste op basis van de formaten vermoedelijk terug gaan tot in de vijftiende eeuw. Net achter de voorgevel zijn formaten 22/23 x 10/10,5 x 4/5 cm met een vijf lagen maat van 30 cm vastgesteld. Op de begane grond is op circa 1,5 meter de afdruk van een 2,5 meter breed rookkanaal aangetroffen. Tevens is er een serie afdraken van ingehakte balkoplegging in de muur aanwezig. Het betreft geen vloerconstructie maar houdt vermoedelijk verband met een verdwenen interieurinrichting, mogelijk een plafond. Het muurwerk hoger dan 1,20 meter boven de verdiepingsvloer is omstreeks het midden van de negentiende eeuw in één bouwfase in kruisverband opgehoogd, echter wel met gebruikmaking van twee soorten baksteen. De afdraken van twee rookkanalen op enige afstand van respectievelijk de voor- en achtergevel, wijst op een negentiende-eeuwse interieurindeling waarbij sprake is van een voor- en een achterkamer op de verdieping. De afdraken zijn doorgezet op de zolder. De linker zijgevel staat op de begane grond niet in verband met de voor- of de achtergevel van het pand, die beide, op basis van de toegepaste bakstenen, jonger zijn dan het onderste deel van de zijgevel. Op verdiepingsniveau is evenmin sprake van in verband gemetselde hoeken. Op basis van de toegepaste bakstenen en de overeenkomsten in voegwerk, wordt des al niet te min verondersteld dat de linker zijgevel op dit niveau wel degelijk uit dezelfde periode stamt als de voorgevel.

Afb. 59 *Zicht op de linker zijmuur van het pand op de eerste verdieping, gezien richting de voorgevel. Op circa 1,20 meter boven de vloer tekent zich een bouwnaad af die erop duidt dat het pand is opgehoogd, rechts op de foto de afdruk van een verdwenen schouw met rookkanaal.*

Afb. 60 Zicht op de bakstenen trapombouw en de rechter zijgevel op de begane grond. Links op de foto de twintigste-eeuwse doorgang (onder een stalen latei) met het buurpand Stoofstraat 7-9.

Afb. 61 De doorgang onder de latei in detail. Het metselwerk boven de latei bestaat uit louter koppen, hetgeen wijst op het hergebruik van materiaal.

- De rechter zijmuur

De rechter zijmuur is een gemeenschappelijke muur met het pand Stoofstraat 7-9. De muur bevat op de begane grond bakstenen met formaten die toegepast werden in de vijftiende eeuw. Grote delen van het muurwerk aan de zijde van Stoofstraat 11-13 zijn door middel van plavuizen uitgevlakt. Achter de trap is in de muur een doorgang naar het rechter buurpand (Stoofstraat 7-9) gerealiseerd door het aanbrengen van een stalen latei. De gemeenschappelijke muur heeft hier slechts een steens dikte. Ter linkerzijde van de doorgang bevindt zich, zichtbaar vanuit het buurpand 7-9, een hoek met koppen en klezoren. Vermoedelijk markeert dit punt de positie van een oudere, reeds gesloopte achtergevel van Stoofstraat 11-13. Het pand is dus verlengd of het betreft een restant van een achterhuis van een pand aan de Postelstraat.

Net als in de linker zijmuur is het werk hoger dan 1,20 meter boven de verdiepingvloer omstreeks het midden van de negentiende eeuw in één bouwfase in kruisverband opgetrokken. Dit is een bevestiging van de vaststelling dat het pand in die periode met een verdieping is opgehoogd (zie linker zijmuur). Ook hier is het muurwerk niet in verband gemetseld met de voor- en de achtergevel.

Afb. 62 De rechter zijmuur op het niveau van de vloer van de eerste verdieping. Ter plaatse van de steektrap is het muurwerk uitgevlakt door op de kant geplaatste bakstenen.

- De aanbouw

De zijgevel van de aanbouw is in kruisverband gemetseld en heeft drie oorspronkelijke vensteropeningen met een rollaag aan de boven- en de onderzijde; twee op de begane grond en één op de verdieping. De beide kleine vensters op de begane grond en de verdieping zijn later in het bestaande, negentiende-eeuwse werk aangebracht.

De in IJsselstenen (4x8x16 cm) gemetselde achtergevel van de aanbouw is een smalle tuitgevel (de vorm is bepaald door het rookkanaal in het midden van deze gevel) die volledig met pleister is afgewerkt. Op het niveau van de begane grond is muurwerk te zien waarvan de bakstenen aanzienlijke afmetingen hebben (een dikte tussen de 6 en 6,5 cm). Vermoedelijk stamt dit muurwerk uit de vijftiende maar eerder zelfs de veertiende eeuw. Het opgaande werk boven het niveau van de verdiepingsvloer is negentiende-eeuws. De aanbouw, met daarin resten van oudere bebouwing verwerkt, is in de negentiende eeuw tegen de iets oudere negentiende-eeuwse achtergevel gebouwd.

3.4.2 Het interieur

Ten tijde van het onderzoek was het pand nagenoeg volledig ontdaan van haar interieur. Het enige tastbare restant van het interieur werd gevormd door de gang op de begane grond, met daarin de trap naar de verdieping en daaronder een bergkast.

De gangmuur bevatte, direct achter de voordeur van het pand, een binnenpui met

bovenlichten die de bedrijfsruimte ontsloot. Deze pui was zwaar aangetast door een brand die het pand heeft geteisterd. De trap die leidt naar de zolderverdieping stamt uit de late jaren zeventig of de vroege jaren tachtig en is dus recent. De verdwenen negentiende-eeuwse zoldertrap bevond zich op de overloop tussen de woonkamer aan de straat- en de slaapkamer aan de achterzijde.

Afb. 63 Van het interieur rest enkel de trap met ombouw. De pui op de foto gaf toegang tot de bedrijfsruimte op de begane grond. De zwartgeblakerde toestand van de pui laat zien dat er in het pand brand heeft gewoed.

3.4.3 De vloeren, balklagen en de kapconstructie

De vloeren op de begane grond zijn zowel in de hoofdbouw als de aanbouw uitgevoerd in beton. De verdiepingvloer heeft een enkelvoudige balklaagconstructie die bestaat uit achttien balken inclusief drie hergebruikte moerbalken. In de zestiende eeuw heeft het pand mogelijk een samengestelde vloerconstructie gehad. Onder de huidige vloerdelen van de eerste verdieping gaan de oudere negentiende-eeuwse vloerdelen schuil. De vloerconstructie van de zolder is eveneens enkelvoudig en bestaat uit zestien negentiende-eeuwse balken. Ook hier zijn twee vloeren over elkaar gelegd.

De kapconstructie heeft twee eikenhouten dekbalkspanten die zijn samengesteld uit hergebruikt materiaal; eikenhouten spantbenen van een oudere, gesloopte kapconstructie. De delen zijn oude dekbalken. Enkele korbels zijn verdwenen. Op de dekbalken zijn schaarspanten geplaatst die zorgen voor een dakhelling van circa vijfenveertig graden.

De vloeren van de aanbouw zijn enkelvoudig en negentiende-eeuws. De zolder heeft een eenvoudig sporenkapje dat even oud is en is gelegd op gordingen.

Afb. 64 De provisorische kapconstructie samengesteld met behulp van ouder materiaal.

Afb. 65 Foto genomen vanaf de zolder van het pand Stoofstraat 5 met uiterst rechts op de foto een deel van de achtergevel van het pand Snellestraat 14-16.

Afb. 66 Overzichtsfoto vanaf het binnenterrein tijdens de sloop met zicht op de achtergevel (tuitgevel) en de rechter zijgevel.

3.5 Het achterhuisje van Snellestraat 14-16

Het negentiende-eeuwse achterhuisje is een relatief klein gebouw op een rechthoekige plattegrond die evenwijdig aan de Stoofstraat is georiënteerd. Het huisje omvat een begane grond, een verdieping en een kleine zolder zonder borstwering onder een met pannen gedekt zadeldak met een dakschild aan de zijde van de Snellestraat. Het huisje is gelegen achter de panden Stoofstraat 3 en 5, maar hoorde bij het pand Snellestraat 14-16. Op de kadastrale kaart van 1832 heeft het achterhuisje een L-vormige plattegrond en is het met één van de korte zijden tegen de achtergevel van het pand Stoofstraat 3 gezet. Het huisje heeft in enkele gevels aanzienlijk ouder muurwerk en is in de zomer van 2005 gesloopt.

3.5.1 Het exterieur

De negentiende-eeuwse voorgevel van het achterhuisje is gericht op de achtergevel van het pand Snellestraat 14-16. Deze gevel bevat op de begane grond een deur en een venster en op de verdieping twee vensters met schuivende vierruits onderramen en een tweeruits bovenlicht. Deze vensterindeling wijst in combinatie met de relatief brede middenstijlen op een bouwtijd in het tweede kwart van de negentiende eeuw. De linker zijgevel met enkel een klein venster op de verdieping stamt uit dezelfde bouwfase. Het huisje heeft echter ook muurwerk dat aanzienlijk ouder is dan de negentiende eeuw. De achtergevel, een tuitgevel met schouderstukken (waarvan de tuit wordt gevormd door de schoorsteen van het rookkanaal dat aan de binnenzijde in de as van de gevel is geplaatst) bevat op de begane grond muurwerk dat op basis van de baksteenformaten (22x12x6/6,5 cm en 10L=74 cm) kan worden gedateerd in de veertiende of vijftiende eeuw. Dit muurwerk is in de negentiende eeuw opgehoogd. Iets jonger, vijftiende of zestiende-eeuws muurwerk bevindt zich in de rechter zijgevel (de gevel gericht op het binnenterrein van het bouwblok), waarin op de begane grond nog delen van een gevelopening onder een rondboog zichtbaar zijn. Vermoedelijk

Afb. 67 De verdieping van het achterhuisje gezien in de richting van de achtergevel. Links op de foto het trapluik.

Afb. 68 De kapconstructie gezien richting de Snellestraat. Het spant op de voorgrond is negentiende-eeuws.

Afb. 69 De achtergevel van het inmiddels grotendeels gesloopte achterhuis in doorsnede, waarbij de beklamping aan de buitenzijde goed zichtbaar is.

Afb. 70 Een detail van de achtergevel met nogmaals duidelijk de beklamping.

betref het een dichtgezette deuropening. Ook deze gevel is tijdens de bouw van het achterhuisje in de negentiende eeuw opgehoogd. Het oudere muurwerk hoort bij reeds verdwenen bebouwing die mogelijk nog zichtbaar is op de kadastrale kaart van 1832 en daar de lange poot van de L vormt. De resultaten van het archeologische onderzoek zullen hierin wellicht meer duidelijkheid brengen.

3.5.2 Het interieur

Het interieur van het achterhuisje was hoofdzakelijk laat negentiende-eeuws. Uit die periode dateren de trap en de interieurafwerking. Tegen de achtergevel bevond zich een rookkanaal met een bijbehorende schouw op de begane grond.

3.5.3 De vloerconstructies en de kapconstructie

De vloerconstructies van de eerste verdieping en de zolder zijn beide enkelvoudige constructies die dateren uit de tweede helft van de negentiende eeuw.

De kapconstructie is eenvoudig, zoals het een relatief klein pand betaamt. De gordingenkap heeft drie schaarspanten waarvan de middelste nog negentiende-eeuws is. De beide overige spanten zijn in de twintigste eeuw aangebracht tijdens het opnieuw beschietsen van de kap (XX c).

Afb. 71 Een overzichtsfoto na de sloop van het achterhuisje met zicht op de achtergevel van het pand aan de Snellestraat. Rechts op de foto de achtergevels van de panden Stoofstraat 3 en Stoofstraat 5 tijdens de sloop.

4 De bouwgeschiedenis van de panden

4.1 Stoofstraat 3

Het pand Stoofstraat 3 heeft op basis van bouwhistorische en archeologische gegevens een vijftiende of zestiende-eeuwse oorsprong (fase 1) waarvan nog fragmenten muurwerk in de zijmuren, de achtergevel en de kelder resteren. Het éénlaags pand heeft een begane grond, een kelder en een zolder gehad. De structuur van het pand werd bepaald door een brandmuur die de relatief kleine woning opdeelde in een voor- en een minder diep achterhuis.

In de achttiende eeuw (fase 2) is het pand ingrijpend verbouwd waarbij nieuwe vloerconstructies zijn aangebracht en het pand met een verdieping werd verhoogd. De brandmuur bleef tijdens deze verbouwing behouden en werd verhoogd tot in de nieuwe kapconstructie. De voor- en de achtergevel werden hierbij opgehoogd. Of er een volledig nieuwe voorgevel werd gerealiseerd is op basis van het veldwerk niet vast te stellen.

In de negentiende eeuw (fase 3) volgde een tweede ophogingfase waarbij de kapspanten van de achttiende-eeuwse kapconstructie op de nieuwe zoldervloer werden geplaatst. De brandmuur werd in deze fase gesloopt en er werd een volledig nieuwe voorgevel gebouwd.

Het pand is in de zomer van 2005 gesloopt.

4.2 Stoofstraat 5

Het pand Stoofstraat 5 heeft op basis van bouwhistorische en archeologische gegevens een vijftiende of zestiende-eeuwse oorsprong (fase 1) waarvan nog fragmenten muurwerk en een voormalige kelder teruggevonden zijn. De zijgevels zijn informatie-dragers op basis waarvan is vast te stellen dat Stoofstraat 5 ná Stoofstraat 3 is gebouwd. Tevens is vast komen te staan dat het pand in de vijftiende of zestiende eeuw minder diep was.

Aan de hand van een overgang in het metselwerk is vast komen te staan dat het pand in de achttiende eeuw (fase 2) is opgehoogd. Of dit voor, na of misschien zelfs gelijktijdig met de ophoging van Stoofstraat 3 is gebeurd, was niet vast te stellen. Het pand zal in het laatste kwart van de negentiende eeuw (fase 3), mogelijk na een brand, grotendeels zijn herbouwd, waarbij praktisch alleen de zijmuren (gemeenschappelijke muren) behouden zijn gebleven. Het huis is tijdens deze verbouwing verlengd. Behoudens enkele wijzigingen in het interieur is de oorspronkelijke negentiende-eeuwse situatie tot in 2005 intact gebleven.

4.3 Stoofstraat 7-9

Het pand Stoofstraat 7-9 heeft op basis van het zichtbare muurwerk op de begane grond een vijftiende of zestiende-eeuwse oorsprong. Op basis van de baksteenformaten wordt aangenomen dat het pand tegen het oudere (met grotere formaten gemetselde) buurpand Stoofstraat 11-13 is gebouwd.

In de negentiende eeuw is het pand opgehoogd waarbij de huidige vloeren, de huidige trap en de stucplafonds zijn aangebracht. De kelder stamt ook uit deze fase.

4.4 Stoofstraat 11-13

Op basis van de grote baksteenformaten die in de rechter zijmuur aanwezig zijn, is vast te stellen dat het pand een oudste, vijftiende-eeuwse kern heeft. De linker zijmuur heeft bakstenen met kleinere formaten en dateert vermoedelijk uit de zestiende eeuw, zoals ook een minimaal restant van de achtergevel, waarmee de zijgevel in verband is gemetseld. Dit duidt op een bouwfase. Bekend is dat er in 1623 op dit perceel een huis stond dat "De gebroken letter B" werd genoemd. Het betrof toen naar waarschijnlijkheid nog een éénlaags pand dat minder diep was dan het huidige pand.

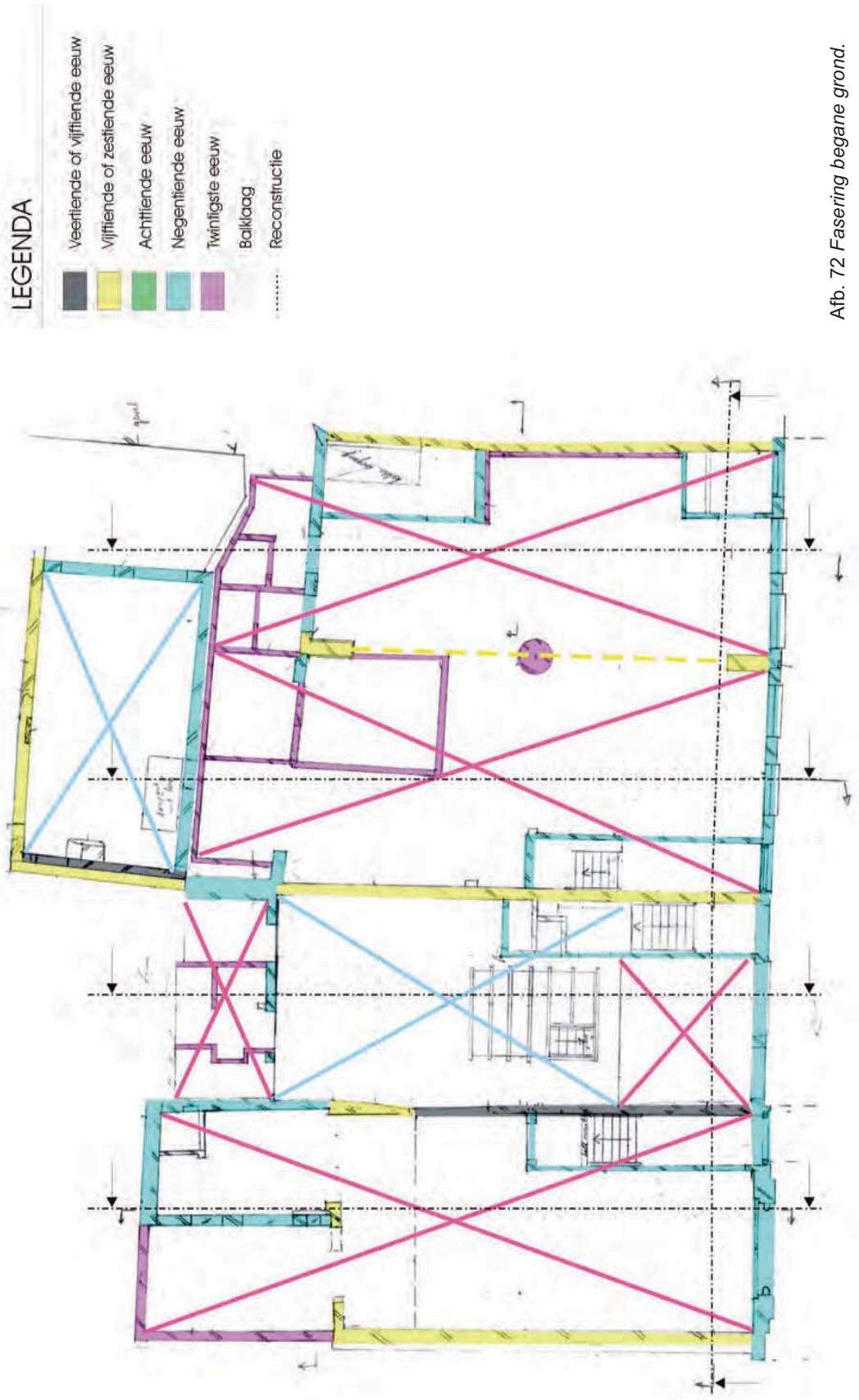
In de negentiende eeuw is het pand opgehoogd en voorzien van een nieuwe voorgevel en een grotendeels nieuwe achtergevel. De voorgevel van het pand is op stilistische gronden de oudste van de vier panden en is vermoedelijk omstreeks het midden van de negentiende eeuw tot stand gekomen.

In het laatste kwart van de negentiende eeuw is de gevel op de begane grond gewijzigd waarbij de gevelsteen mogelijk is geplaatst of herplaatst.

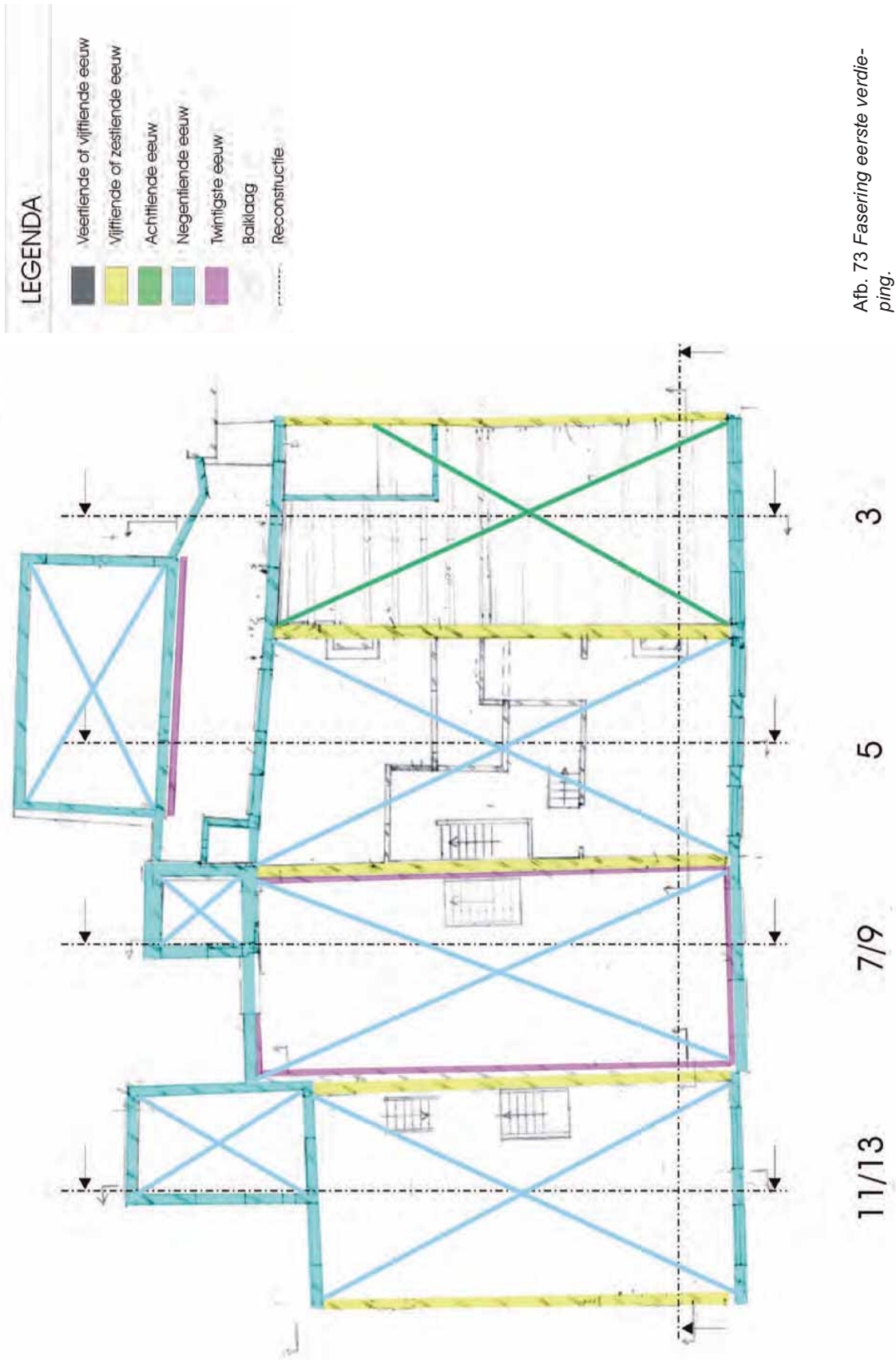
4.5 Het achterhuisje van Snellestraat 14-16

Het achterhuisje heeft muurresten die dateren uit de veertiende, vijftiende en/of zestiende eeuw. Deze resten horen bij een voorganger, een L-vormig bouwlichaam dat nog zichtbaar is op de kadastrale kaart van 1832. In het tweede kwart van de negentiende eeuw heeft het achterhuisje een transformatie doorgemaakt. Het L-vormige bouwlichaam is grotendeels gesloopt. Met gebruikmaking van restanten van de achtergevel en de rechterzijgevel is de huidige rechthoekige bouwmassa tot stand gekomen.

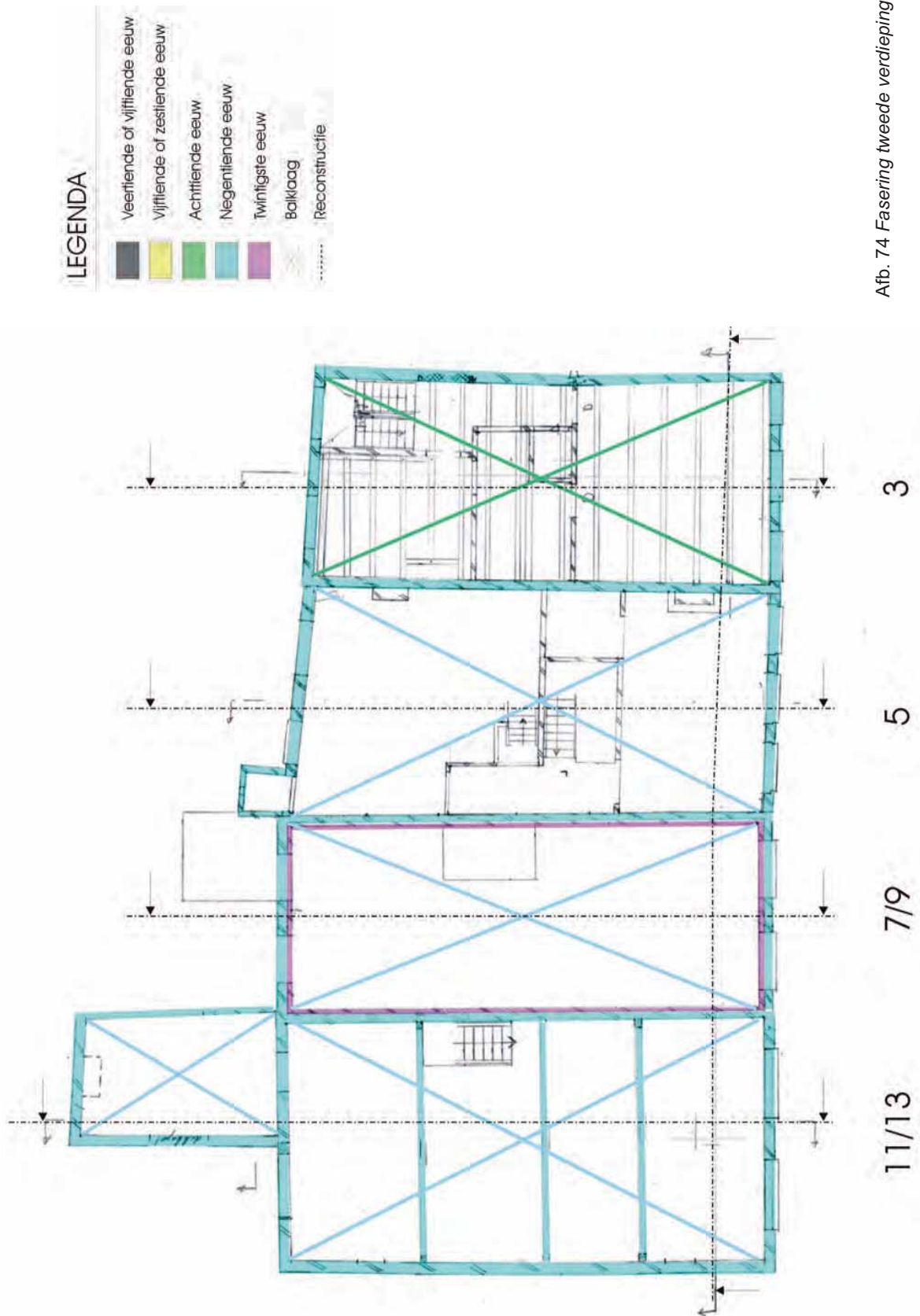

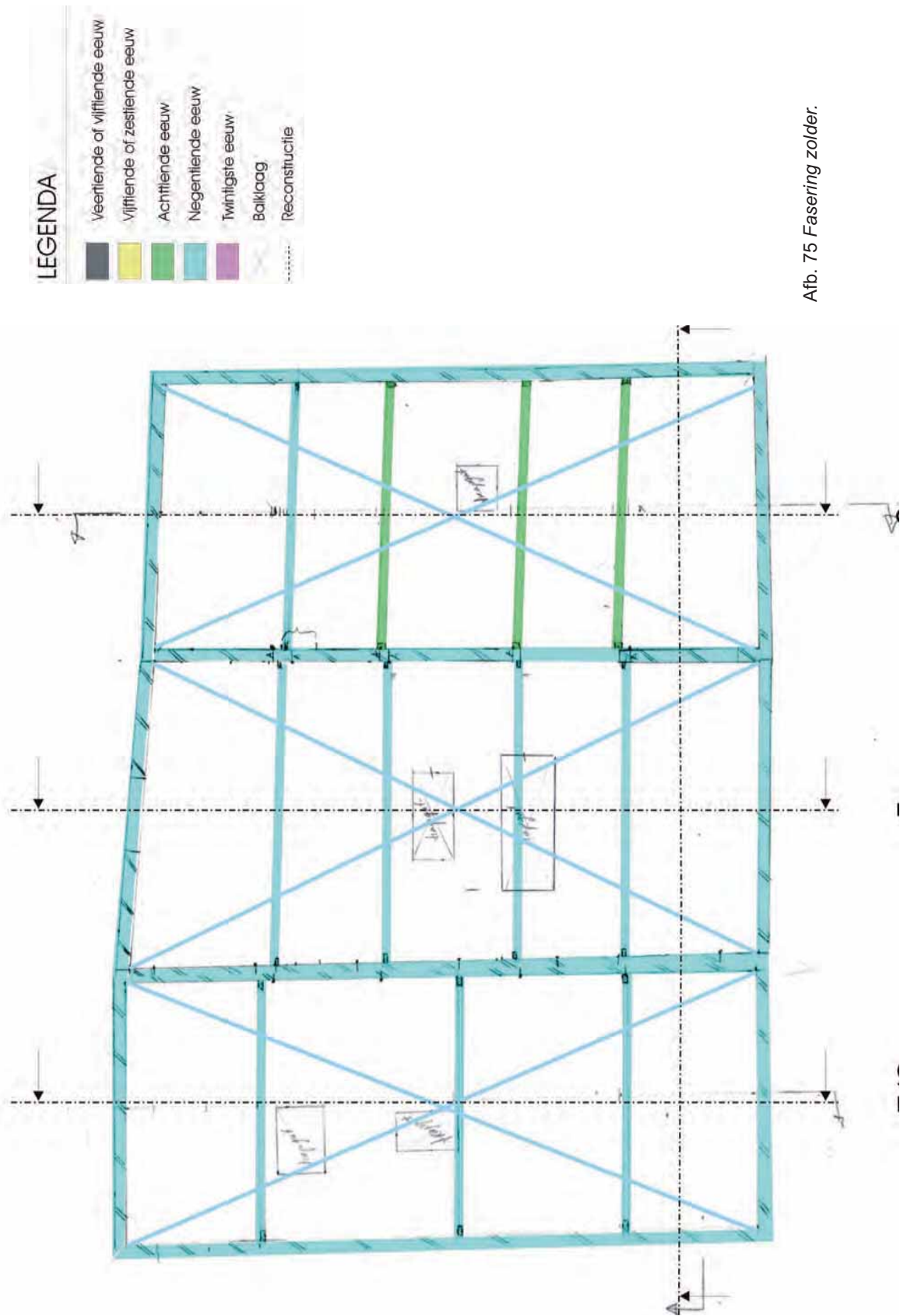
Afb. 72 Fasering begane grond.

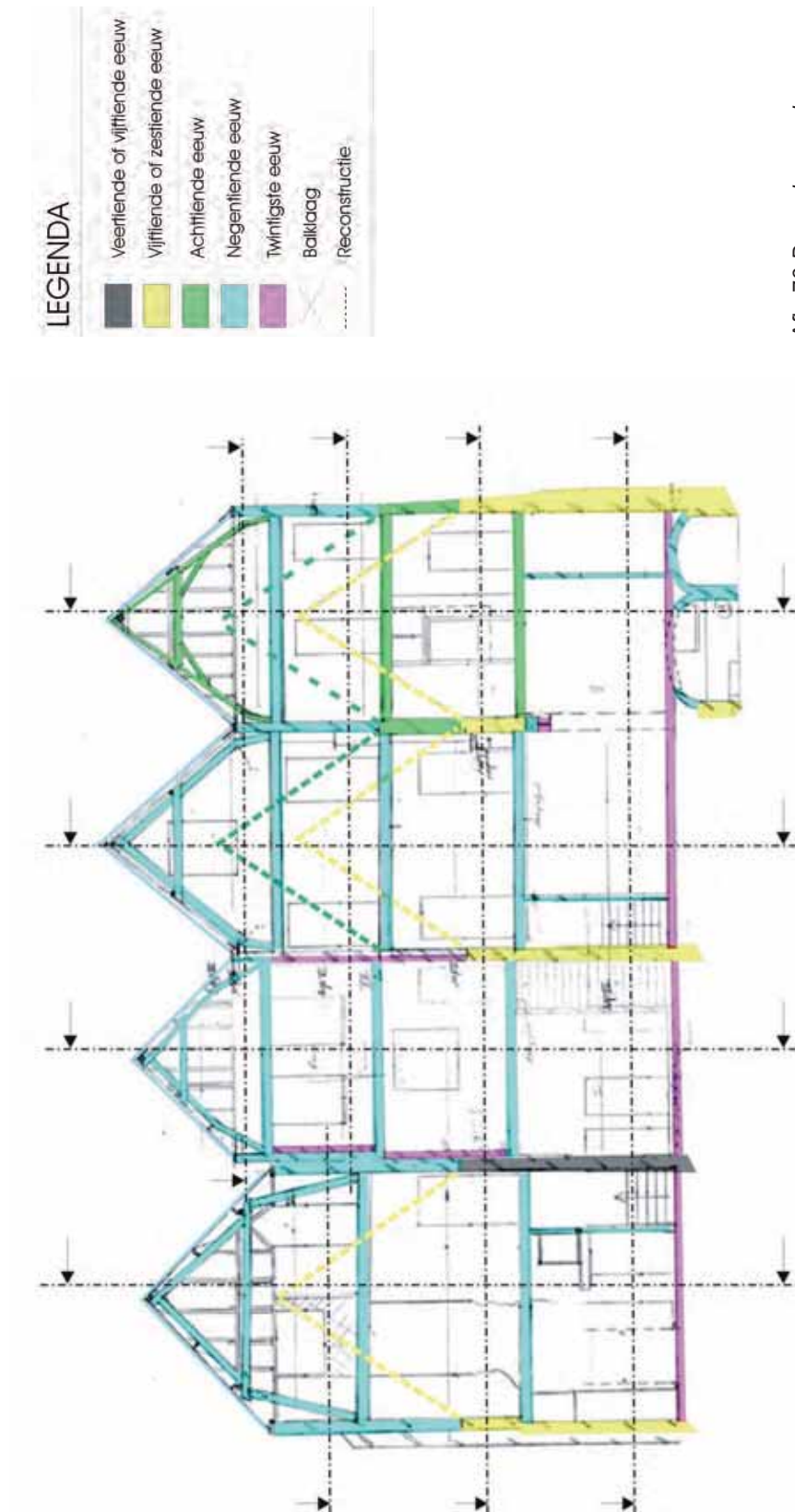
Afb. 73 Fasering eerste verdieping.

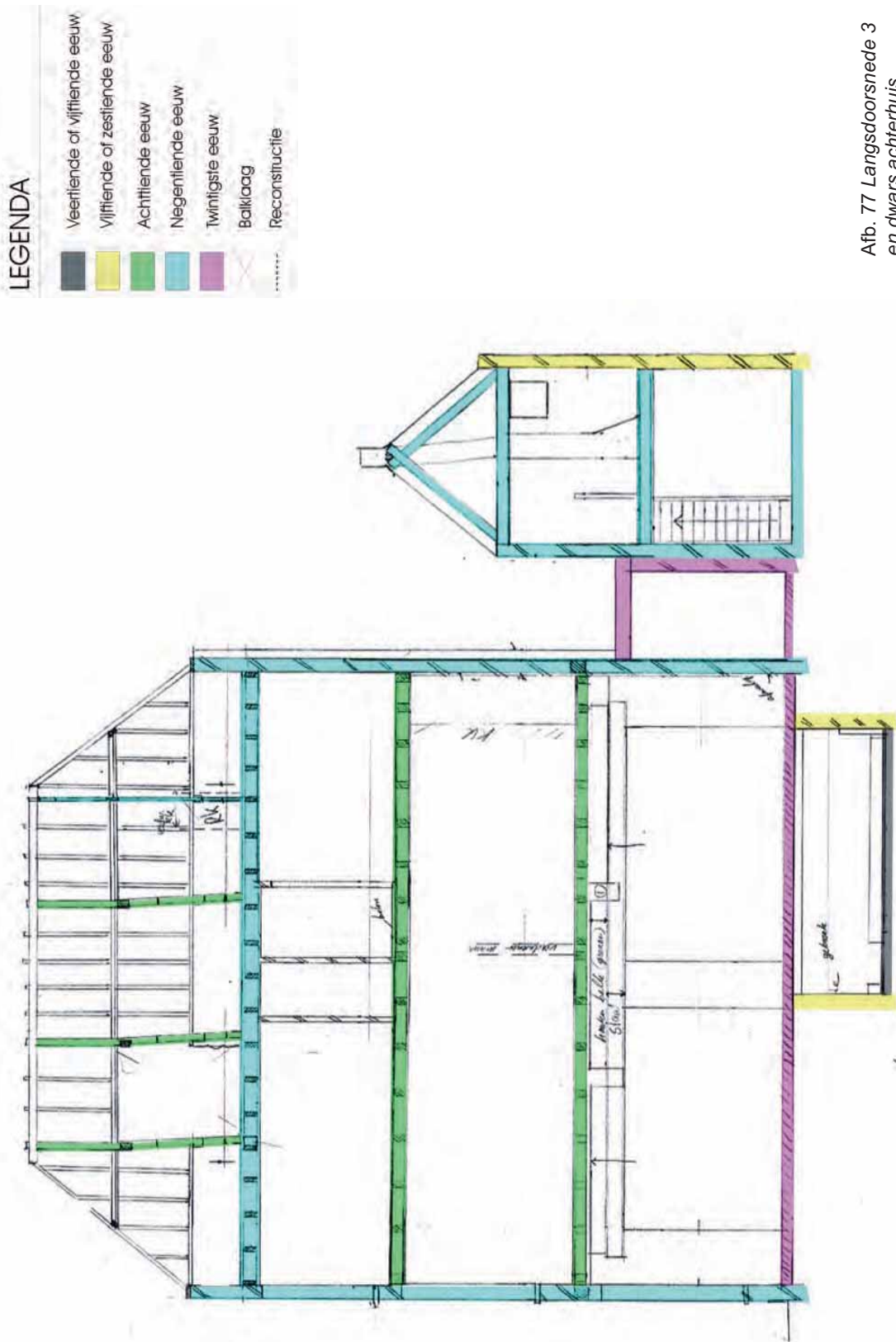

Afb. 75 Fasering zolder.

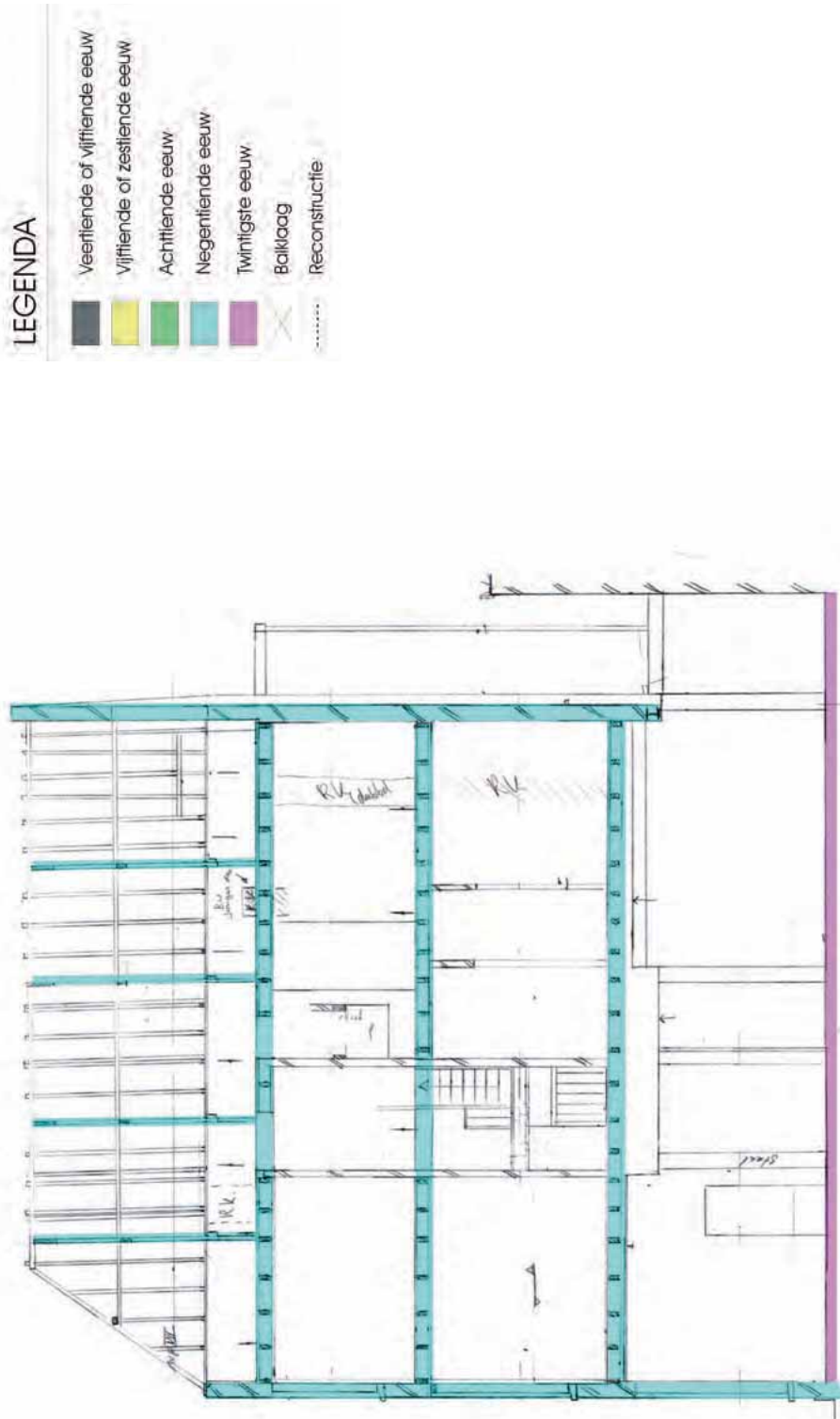

Afb. 76 Dwarsdoorsnede.

Afb. 77 Langsdoorsnede 3 en dwars achterhuis.

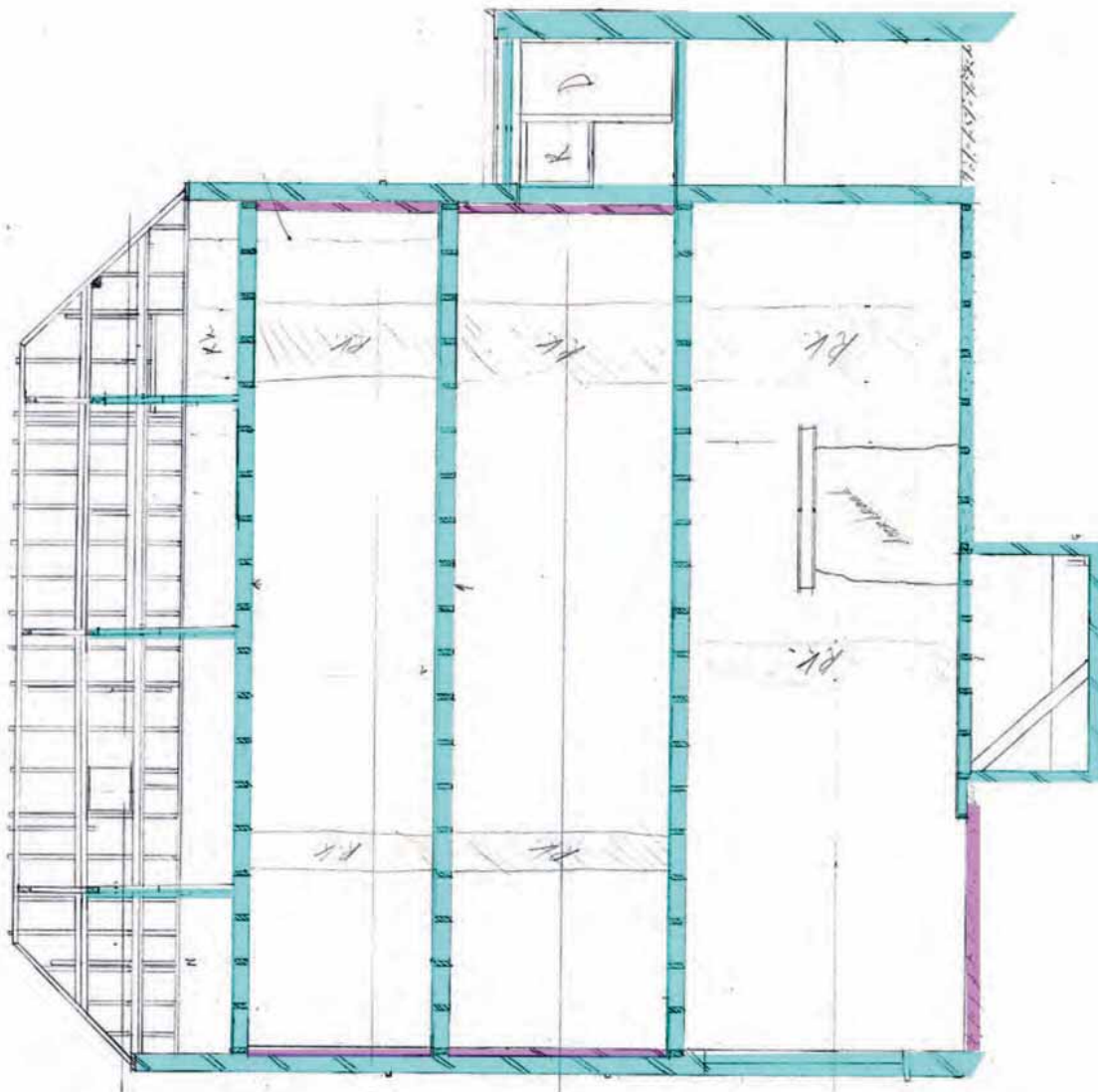

Afb. 78 Langdoorsnede 5.

LEGENDA

■	veertigste of vijftiende eeuw
■	vijftiende of zestiende eeuw
■	achttiende eeuw
■	negenentiende eeuw
■	twintigste eeuw
⊗	Balklaag
.....	Reconstructie

Afb. 79 Langsdoorsnede 7-9.

Afb. 80 Langsdoorsnede 11-13

5 De geïntegreerde bouwgeschiedenis

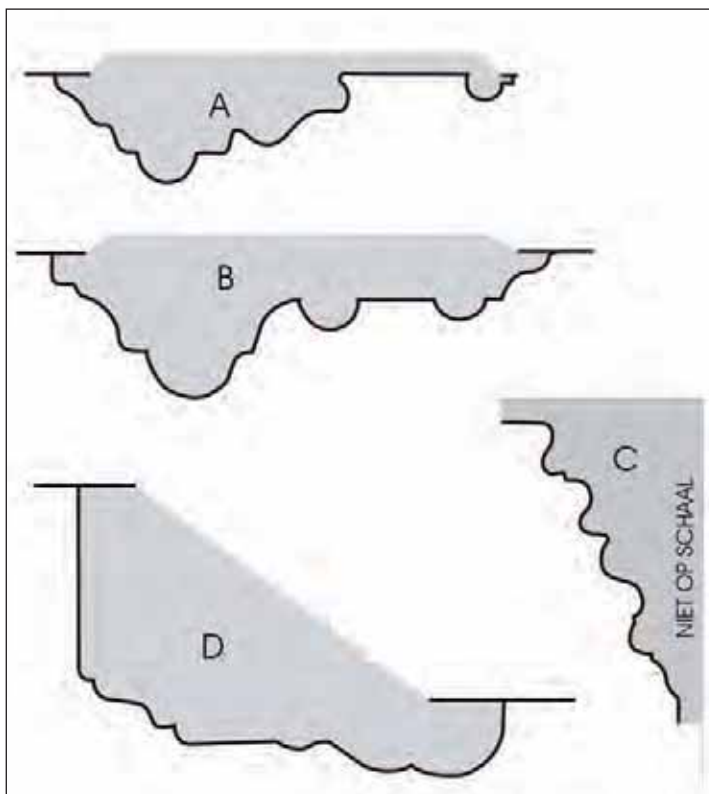
Van de ontwikkeling van de bebouwing aan deze zijde van de Stoofstraat zijn enkele muurrestanten aangetroffen die terug te voeren zijn tot de veertiende en vijftiende eeuw. De oudste muurresten zijn aan het licht gekomen in het achterhuisje van het pand Snellestraat 14-16. Deze restanten hoorden bij een oudere bebouwing, mogelijk het L-vormige bouwlichaam dat staat weergegeven op de kadastrale kaart van 1832. Het oudste muurwerk dat werd aangetroffen in de panden Stoofstraat 3 tot en met 11-13, bevond zich in het laatst genoemde pand. Stoofstraat 11-13 zal dan ook naar waarschijnlijkheid het oudste zijn van de serie van vier woningen en verrezen in de vijftiende eeuw. Het oudste muurwerk in de overige drie panden is te dateren in de vijftiende of zestiende eeuw. Op basis van aangetroffen buitenvoegwerk is vast komen te staan dat het pand Stoofstraat 5 later tegen het bestaande pand Stoofstraat 3 is gebouwd. Tezamen vormden de woningen een rij van vier éénlaags woningen, mogelijk alle met een zadeldak waarvan de nok haaks op rooilijn was gepositioneerd. In de achttiende eeuw werden de gebouwen met een verdieping verhoogd. De eenvoudige balklagen van het pand Stoofstraat 3 zijn wezenlijke restanten van deze eerste verhogingsfase, die ook in nagenoeg iedere zijmuur is af te lezen door de horizontale bouwnaad boven de huidige verdiepingsvloer.

In de negentiende eeuw volgde een tweede verhogingsfase. Als eerste kwam het tot dan toe nog steeds éénlaags pand Stoofstraat 11-13 aan bod, vermoedelijk al snel gevolgd door Stoofstraat 7-9. Het pand Stoofstraat 5 kwam als laatste voor verhoging in aanmerking. Dit is gebaseerd op de duidelijke aanwijzingen dat de balklagen van de vloerconstructies alle in de oudere en dus eerder opgehoogde zijmuren (horende bij de buurpanden) zijn ingehakt. Het vermoeden bestaat dat er een brand – of anderszins een algehele sloop van de bestaande bebouwing - aan de verhoging van het pand ten grondslag ligt. Bij de verhoging van het pand Stoofstraat 3 werden de achttiende-eeuwse kappanten hergebruikt op de nieuw aangebrachte draagconstructie van de zoldervloer. Hierbij werd, na de sloop van de brandmuur, één nieuw spant toegevoegd.

Opgemerkt dient te worden dat de plattegronden van de vier panden in de periode 1832-2004 niet of nauwelijks zijn veranderd. De kadastrale kaart van 1832 geeft eenzelfde situatie weer als de stadsplattegrond van 1905 en de huidige situatie. Tenslotte dient vermeld dat op basis van archeologisch onderzoek is vast komen te staan dat de veertiende en vijftiende-eeuwse situatie niet de vroegste bebouwing aan de Stoofstraat is geweest (mededeling dhr. R.J.M. van Genabeek). Er zijn tijdens opgraafwerkzaamheden sporen aangetroffen van oudere woonhuizen waarvan bovengronds niets behouden is gebleven.

6 Documentatie

6.1 Profileringen

Legenda

- A: Plafondprofilering Stoofstraat 5 (1e verd)
- B: Plafondprofilering Stoofstraat 7-9 (trap).
- C: Profilering van de gevelopeningen van nummers 3 en 5.

Afb. 81 Een documentatietekening van de verschillende profileringen die in de panden zijn aangetroffen.

6.2 Detailfoto's

Afb. 82 Middenornament (circa 1880) in het stucplafond in de voorkamer op de eerste verdieping van het pand Stoofstraat 5.

Afb. 83 Middenornament (circa 1875) in het stucplafond boven de trap naar de eerste verdieping van het pand Stoofstraat 7-9.

Afb. 84 De gevelsteen rechts van de bouwnaad tussen de voorgevels van de panden Stooftstraat 3 en Stooftstraat 5. De steen is met portlandcement gemetseld in een met kalk gevoegde voorgevel van het pand Stooftstraat 3 en herinnert aan het jaar 1881.

Afb. 85 De bijzondere ijsselsteen, aangetroffen in het pand Stooftstraat 5, afkomstig van een gesloopt rookkanaal tegen de rechter zijmuur. Deze steen is bijzonder omdat het een machinaal geproduceerde steen is (laat 19de eeuw), echter in het formaat van een traditionele (handgevormde) ijsselsteen.

Afb. 86 Document uit het bouwdoossier van Stooftstraat 11-13. Een bouwtekening van een voorgenomen, niet uitgevoerde verbouwing in 1975 waarin de bestaande situatie is weergegeven.